

Katajamäki Sanna, Renkola Niina & Takala Janna

Hyvä vanhemmuus haasteena ja voimavarana

1-3-vuotiaiden esikoisten vanhempien kokemuksia

Opinnäytetyö

Syksy 2009

Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Hoitotyön koulutusohjelma

Hoitotyön suuntautumisvaihtoehto



SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Koulutusohjelma: Hoitotyön koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Hoitotyön suuntautumisvaihtoehto

Tekijät: Katajamäki Sanna, Renkola Niina & Takala Janna

Työn nimi: Hyvä vanhemmuus haasteena ja voimavarana –
1-3-vuotiaiden esikoisten vanhempien kokemuksia

Ohjaaja: Kuoppamäki Ritva, lehtori, KT & Anna Saari, lehtori, THM

Vuosi: 2009

Sivumäärä: 68

Liitteiden lukumäärä: 6

Opinnäytetyössä tutkittiin 1-3-vuotiaiden lasten vanhempien kokemuksia vanhemmuudesta. Tarkoituksena oli kuvata vanhemmuutta teorian pohjalta ja vanhempien omien kokemusten kautta. Tarkoituksena ja tutkimusongelmina olivat millainen vanhemman tulee olla turvatakseen lapsen hyvä kasvu sekä mitä haasteita ja voimavaroja vanhemmuudessa on. Tavoitteena oli saada uutta tietoa ja yhdistää sitä olemassa olevaan tietoon. Opinnäytetyön aihe valittiin, koska perheen merkitys lapsen kasvuun ja kehitykseen on merkittävä. Lisäksi perheen arjen ymmärtämiseksi on tutkittu vähemmän perinteisiä ydinperheitä kuin erityistä tukea tarvitsevia perheitä. Sairaanhoidajien on tärkeää osata toteuttaa hoitotyötä erilaisien perheiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi ja tukemiseksi. Tutkimus toteutettiin laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen. Tutkimusaineisto koostui tiedonkeruulomakkeisiin vastanneiden vanhempien kokemuksista. Vastauksia saapui kolme. Tutkimusaineisto kerättiin keväällä 2009 ja analysoitiin sisällönanalyysimenetelmällä.

Tutkimustuloksissa vanhemmat liittyivät hyvään vanhemmuuteen asioita lapsen hoitoon ja huolenpitoon sekä kasvatukseen liittyen. Vanhemmat nimesivät vanhemmuuden haasteiksi arjen haasteet, vanhemmuuden psyykkiset haasteet, perheen sisäiset haasteet sekä muut haasteet. Tutkimustuloksissa vanhemmuuden voimavarat jakautuivat vanhemmuuden vahvistumiseen ja perheen tukiverkoston sekä muihin voimavaroihin. Tutkimustuloksia täydennettiin muiden vanhemmuustutkimuksien antamalla tiedolla. Opinnäytetyön tutkimustulosten mukaan vanhemmat pystyvät toimimaan siten, että he voivat turvata lapsensa hyvän kasvun. On muistettava kuitenkin, että yhteiskunnassa elää perheitä, jotka tarvitsevat erityistä tukea.

Avainsanat: vanhemmuus, perhe, perhehoitotyö

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work
Degree programme: Degree programme in nursing
Specialisation: Nursing

Author/s: Katajamäki Sanna, Renkola Niina & Takala Janna

Title of thesis: Good parenting as a challenge and as a resource –
Parents' experiences with their first 1-3-year-old child

Supervisor(s): Kuoppamäki Ritva, Senior lecturer, PhD (Educ.), RN &
Anna Saari, Senior lecturer, MNSc

Year: 2009

Number of pages: 68

Number of appendices: 6

This thesis studied the parenting experiences of parents of children between 1-3-years. The aim was to describe the theory of knowledge on the basis of parenthood and parents' own experiences. The aim and research problems were what parents must be like to safeguard the child's healthy growth, and what challenges and resources for parenting there are. The aim was to get new information and combine it to the information that already existed. The thesis topic was chosen because family's influence on child's growth and development is significant. In addition, the family has been studied to understand the everyday life of less than traditional nuclear families with special needs families. It is important for nurses to promote and support different families' welfare and wellbeing when practicing nursing. The study was conducted by a qualitative research method. The study consisted of data collection forms of the experiences of parents who responded. Three couples responded. The data was collected in spring 2009 and analyzed by content analysis.

In the study, parents associated in good parenting issues as child's treatment and care and things related to raising. Parents brought up parenting challenges which were the everyday challenges of parenting, mental challenges of parenthood, family's internal challenges as well as other challenges. In research findings parenting resources divided parenting and strengthening the family support network, and other resources. The research results were complemented by other studies by providing parenting information. According to the thesis' research findings parents are able to secure the child's growth. However there are still families in need of support.

Keywords: parenthood, family, family nursing

SISÄLLYSLUETTELO

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLLYSLUETTELO	4
Kuvioluettelo.....	6
1 JOHDANTO	7
2 VANHEMMUUDEN MONIULOTTEISUUS	9
2.1 Vanhemmuuden perusta.....	9
2.1.1 Äitiys	10
2.1.2 Isyys.....	11
2.1.3 Vanhemmuuden roolit.....	12
2.1.4 Jaettu vanhemmuus	12
2.2 Lapsen hyvinvointi	13
2.3 Perheen määrittelyä.....	14
3 VANHEMMUUDEN HAASTEET JA VOIMAVARAT	15
3.1 Perheen sisäiset ja ulkoiset haasteet	15
3.2 Perheen sisäiset ja ulkoiset voimavarat.....	17
3.2.1 Parisuhde voimavarana.....	18
3.2.2 Voimavarojen vahvistaminen	18
4 PERHEHOITOTYÖ VANHEMMUUDEN TUKENA.....	20
4.1 Käsitteiden määrittelyä	20
4.2 Neuvola ja muut palvelut perheen tukena	22
4.3 Lapsen sairaus koskettaa koko perhettä.....	23
5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	26
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	27
6.1 Opinnäytetyön aikataulu	27
6.2 Laadullinen tutkimusmenetelmä	28
6.3 Avoimet kysymykset tiedonkeruussa.....	30
6.4 Tiedonantajien valinta	31

6.5 Sisällönanalyysin suorittaminen	31
7 TUTKIMUSTULOKSET	36
7.1 Hyvä vanhemmuus	36
7.1.1 Lapsen hoito ja huolenpito	36
7.1.2 Lapsen kasvatus	37
7.2 Vanhemmuuden haasteet	37
7.2.1 Arjen haasteet.....	38
7.2.2 Vanhemmuuden psyykkiset haasteet.....	38
7.2.3 Perheen sisäiset ihmissuhteet.....	39
7.2.4 Muita haasteita	39
7.3 Vanhemmuuden voimavarat.....	40
7.3.1 Vanhemmuuden vahvistuminen	40
7.3.2 Perheen tukiverkosto.....	41
7.3.3 Muita voimavaroja	41
8 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	42
9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	44
9.1 Hyvän vanhemmuuden toteutuminen	44
9.2 Vanhemmuutta kuormittavia tekijöitä	47
9.3 Vanhemmuutta tukevia tekijöitä	54
9.4 Opinnäytetyön tarkoituksen ja tavoitteiden toteutuminen.....	59
9.5 Tutkimusmenetelmän arviointi	60
9.6 Jatkotutkimushaasteet.....	62
LÄHTEET.....	63
LIITTEET	

Kuvioluettelo

KUVIO 1. Esimerkki pelkistetyistä ilmauksista..	33
KUVIO 2. Esimerkki pelkistettyjen ilmauksien ryhmittelystä sekä alakategorioiden muodostamisesta.....	34
KUVIO 3. Esimerkki yläkategorioiden ja pääkategorioiden muodostamisesta.	35

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössä tutkitaan vanhemmuutta. Tutkimuskohteena ovat 1-3-vuotiaiden lasten vanhemmat, jolla tarkoitetaan sekä äitiä että isää. Opinnäytetyössä käsitellään sitä, millaista on vanhemmuus sekä millaisia haasteita ja voimavaroja 1-3-vuotiaiden lasten vanhemmilla on.

Opinnäytetyömme käsittelee varhaisessa leikki-iässä olevien eli 1-3-vuotiaiden lasten vanhempien vanhemmuutta, koska leikki-ikä on perusluottamuksen rakentumisen aikaa. Varhaisessa leikki-iässä korostuu kiinteä vanhempi-lapsi suhde. Leikki-ikäinen lapsi kehittyy monipuolisesti fyysisiltä sekä sosiaalisilta taidoiltaan ja lapsen ensimmäinen oman tahdon kehityskausi eli uhmakausi sijoittuu tähän ikään. Lapsen persoonallisuus, perimä ja ympäristön virikkeellisyys vaikuttavat osaltaan lapsen kehityksen etenemiseen. (Ivanoff ym. 2006, 60-61.) Edellä kerrottujen asioiden vuoksi on tärkeää tutkia vanhemmuutta ja siihen kuuluvia asioita.

Opinnäytetyön aihe on tärkeä, koska vanhempana jaksamiseen ja perheen hyvinvointiin vaikuttavat monenlaiset tekijät. Vanhemmuuden haasteet voidaan kokea suurempina kuin ennen ja omia voimavaroja vanhemmuuteen ei välttämättä löydetä. Monenlaisista tekijöistä johtuen luonnollista kasvua vanhemmuuteen ei välttämättä tapahdu, jolloin ulkopuolisen tuen tarve kasvaa. Useat terveydenhuollon työntekijät kohtaavat työssään pienten lasten vanhempia, jolloin on tärkeää, että osaa kohdata erilaisia perheitä. Jokaisen hoitotyöntekijän toiminnassa heijastuu hänen käsityksensä perheestä hoitotyön asiakkaana (Ivanoff, Risku, Kitinoja, Vuori & Palo 2006, 11). Erikoissairaanhoido, perusterveydenhuolto ja sosiaalipalvelut kaipaavat vanhempien voimavaroja vahvistavia ja lapsen näkökulman nykyistä paremmin huomioon ottavia työkäytäntöjä vanhemmuuden tukemiseksi (Kekkonen, Aavaluoma & Rautiainen 2006, 847).

Vanhemmuuden, lasten ja perheiden pahoinvoinnista on huoli julkisessa keskustelussa. Arviolta kolmasosa lapsista elää hyvän lapsuuden toteutumista heikentävissä elinoloissa. (Broberg, Almqvist & Tjus 2005, 15; Kekkonen ym. 2006, 847.) Perheen ulkopuolelta tuleva käytännön apu, tiedollinen ohjaus sekä eri tahoilta tuleva emotionaalinen tuki auttavat vanhempia ja lapsia (Kekkonen ym. 2006, 847).

Tämän opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat vanhemmuus, perhe, perhehoitotyö, vanhemmuuden haasteet ja vanhemmuuden voimavarat. Opinnäytetyö tutkii vanhemmuutta perhehoitotyön näkökulmasta. Opinnäytetyössä käsitellään vanhemmuutta eri tieteenaloja hyödyntäen, sillä vanhemmuus on poikkitieteellinen tutkimuskohde. Opinnäytetyössä on painotettu hoitotieteellistä tutkimusta.

Tiedonhankinnassa on käytetty erilaisia tietokantoja. Käytettyjä tietokantoja ovat Plari, Linda, Medic, Aleksi sekä käyttämiemme maakuntakirjastojen omat tietokannat. Lisäksi on käytetty Ovid- ja Cinahl-tietokantaa englanninkielisen artikkelin löytämiseen. Yksi tiedon hyväksymisen kriteeri on ollut, että tieto on julkaistu vuonna 1998 tai sen jälkeen. Tietoa on kerätty ammattilehdistä sekä ammattikirjallisuudesta, joka pitää sisällään muun muassa opetuskirjallisuutta. Opinnäytetöitä ei ole käytetty tutkimusaineistona. Materiaali on hankittu maakunnan kirjastoista ja Terveyskirjastosta Seinäjoelta. Lisäksi materiaalia on etsitty Internetistä.

Käytössä olevia hakusanoja ovat vanhemmuus, vanhempi, perhe, perhetyö, perhehoitotyö, äiti, isä, isyys, äitiys, tukeminen, haasteet, jaksaminen, selviytyminen, perhekeskeisyys, hoito ja voimavarat. Tutkimusmenetelmään liittyviä hakusanoja ovat olleet laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tiedonhaussa on käytetty myös näiden sanojen yhdistelmiä. Englanninkielistä artikkelia on etsitty hakusanoilla parenthood, parent, mother, father, family, challenge ja resources sekä näiden sanojen yhdistelminä. Tutkimusmenetelmään liittyviä englanninkielisiä hakusanoja ovat olleet qualitative research ja content analysis.

2 VANHEMMUUDEN MONIULOTTEISUUS

Vanhemmuudella tarkoitetaan isänä ja äitinä olemista. Vanhemmuudella käsitetään tapaa jolla vanhemmat ovat lastensa kanssa, jotta lapsista kasvaisi hyvinvoivia aikuisia sekä mahdollisesti aikanaan vanhempia. Vanhemmuus voidaan käsittää lapsen ja vanhemman välisenä vastavuoroisena suhteena niin, että päävastuu suhteesta on vanhemmalla, mutta lapsi ei ole vanhemman passiivinen kasvatuksen kohde. Vanhemmuus on merkittävää lapsen hyvinvoinnin kannalta, sillä se vaikuttaa laajasti lapsen kehitykseen. (Leinonen 2004, 177, 179.) Vanhemmuudella tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä sekä äidin että isän vanhemmuutta.

2.1 Vanhemmuuden perusta

Vanhemmuuden rakentumiseen vaikuttavat kulttuuriset, sosiaaliset, taloudelliset ja psykologiset tekijät. Vanhempien oma elämänhistoria, lasten ja vanhempien persoonallisuus sekä perheen sisäiset ja ulkoiset tekijät vaikuttavat osaltaan vanhemmuuteen. Vanhemmuus on kehittymis- ja oppimistehtävä. (Kekkonen ym. 2006, 847.)

Monet terveyttä edistävät ja heikentävät tottumukset ja tavat muotoutuvat lapsuudessa ja nuoruudessa. Tärkein ihmissuhdeverkosto lapselle on perhe. (Marttunen 2005.) Perheen merkitys lapsen kehitykseen ja kasvuun on merkittävä. Nykyinen elämäntilanne, perheen elämäntilanne ja perheen sisäiset ja ulkoiset voimavarat vaikuttavat vanhemmuuteen. Aikaisemmat lapsuuden ja vanhemmuuden kokemukset sekä omat käsitykset vanhempana selviytymisestä auttavat tai estävät vanhemmuuden tyydyttävää toteutumista. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 90.)

Vanhemmuuden riskitekijöitä ovat esimerkiksi psyykinen sairaus, päihderiippuvuus tai puutteellinen kyky hoivata lasta. Lapsen hyvinvointiin voivat

vaikuttaa myös peruselineloihin liittyvä vaje, sosiaalinen eristäytyneisyys, asosiaalisuus ja vanhempien alhainen koulutus. Pääsääntöisesti vanhemmat haluavat lapselleen hyvää. Tämä on voimavara ja sen löytäminen, arvioiminen ja vahvistaminen voi antaa mahdollisuuksia vanhemmalle itselleen ja hänen lapselleen. (Järvinen ym. 2007, 92-93; Taskinen 2007, 7.) Vanhempien kokema epävarmuus ja riittämättömyys vanhemmuudessa saavat heidät kaipaamaan tukea vanhemmuuteen. Vanhempien kokemukset itsestään vanhempana ovat merkityksellisiä monella tasolla. (Laes 2005, 32; Järvinen ym. 2007, 92-93.) Psykologinen vanhemmuustutkimus on paljolti keskittynyt tutkimaan erityistä tukea tarvitsevia perheitä, joita ovat esimerkiksi yksinhuoltajaperheet. Tällöin tutkimus on keskittynyt enemmän ongelmiin kuin vanhemmuuden arjen ymmärtämiseen. Perinteisiä ydinperheitä on tutkittu harvemmin vanhemmuuden arjen ymmärtämiseksi. (Malinen, Sevón & Kinnunen 2006, 345-346.)

Oleellista vanhemmuudessa ei ole, että lapsi on samanlainen kuin muut ja helposti ymmärrettävä. Oleellista on se kuinka vanhempi tulee toimeen lapsensa kanssa. Vanhemmuudessa merkittävä oivallus on kyky muuttaa käyttäytymistään luovaksi ja ratkaisuja etsiväksi. (Wahlberg 2005, 83-84.) Vanhemmuus on peruuttamaton, jatkuva prosessi. Vanhemmuudessa on mahdollisuus kasvaa ja kehittyä koko ajan eikä se ole koskaan valmis. Ei ole olemassa täydellistä vanhemmuutta eikä sellaiseen ole tarvetta. (Metsäpelto 2004, 247; Järvinen ym. 2007, 91.)

2.1.1 Äitiys

Vanhemmuudessa äitiyttä on pidetty ja pidetään edelleen erityisasemassa (Alasuutari 2003, 16). Perinteisesti äitisuhdetta on pidetty lapsen ratkaisevimpana ihmissuhteenä. Nykyisin korostetaan isän, äidin ja lapsen monitasoista suhdetta, kolmiosuhdetta. Isän rooli kasvattajana on muuttanut merkitystään. On alettu luopua äitimyytistä, jossa vastuu lapsen kasvatuksesta on äidillä ja isä jätetään ulkopuoliseksi ja etäiseksi. (Viljamaa 2003, 20.) Hyvä äitiys perustuu kahden vanhemman ydinperheeseen ja ilman tätä voidaan olettaa, että lapsen elämästä puuttuu oleellisesti joitain asioita. (Alasuutari 2003, 17.)

Äitiyteen on liitetty vahvoja yleisiä odotuksia siitä, millainen äidin tulee olla (Viljamaa 2003, 20). Äidin ensisijaisuudesta johtuen äitiä syyllistetään, jos lapsen kehitys ei suju normaalisti. Äidin rakkautta pidetään luonnollisena sekä itsestään selvänä ja äitiys tulkitaan naisen elämän täyttymykseksi. Äidin kielteiset tunteet tulkitaan mahdollisesti epäluonnollisiksi. (Alasuutari 2003, 17-18.)

2.1.2 Isyys

Mesiäislehto-Soukan (2005, 133-134) mukaan miehet kokevat isyyden luonnollisena asiana ja miehen elämän perustana. Isyys koetaan turvallisuuden luomisena, henkisenä kehittymisenä sekä vastuullisuuden lisääntymisenä. Isän odotetaan olevan vahva ja antavan tukea.

Sinkkosen (1998, 18, 37-38) mukaan yhteiskunnallista keskustelua on käyty perinteisestä isyydestä ja niin sanotusta pehmoisyydestä. Perinteiseen isän rooliin yhdistetään ankaruus, kurikasvatus sekä tunneperäinen etäisyys lapsista ja vaimosta. Lisäksi epätasa-arvoinen kasvatusvastuun ja kotitöiden jakaminen liitetään perinteiseen isyyteen. Siihen liitetään myös ajatus siitä, että isän tulee ansaita perheen elanto ja äidin tulee huolehtia kodista ja lapsista. Pehmoisyyteen liitetään isän osallistuminen lapsen hoitoon alusta asti. Pehmoisä jakaa kotityöt äidin kanssa ja on paljon lastensa kanssa. Pehmoisän ei tarvitse muuttua persoonaltaan eikä miehisyydeltään. Isyys voidaan jakaa myös seuraavasti: poissaoleva, perinteinen, avustava ja uusi isä tai sivustaseuraaja, tukihenkilö, kumppani ja perheenpää (Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvoloissa 2008, 17).

Keskustelussa lapsen kasvatuksesta ja hoidosta isät ja isyys on nykyään näkyvämmiin esillä. Monipuolistuneet isyyteen kohdistuvat tutkimukset ovat jopa kyseenalaistaneet vallalla olevan näkemyksen äitiyden ensisijaisuudesta. Perinteinen isyyuskäsitys ei sallinut hoivaavaa vanhemmuutta miehelle, mutta nykyään korostetaan isän osallistumista ja läheisyyttä. (Alasuutari 2003, 19-20; Pulkkinen 2002, 121.) Pulkkinen (2002, 121-122) toteaa isän ihanteeksi tulleen sen, että hän on tasaveroinen vastuunkantaja perheen erilaisissa tehtävissä.

Lapsen kehityksen kannalta parhaita ovat isät, jotka ovat sitoutuneita lapsiinsa, ovat lastensa saatavilla ja ottavat vastuun lastensa hyvinvoinnista.

2.1.3 Vanhemmuuden roolit

Vanhemmuuteen kuuluu monenlaisia rooleja. Roolit kehittyvät ja vahvistuvat vanhemman ja lapsen välisessä suhteessa ja vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutuksen välineeksi ja vanhemmuuden tukemiseksi on kehitetty eri osa-alueista muodostuva vanhemmuuden roolikartta. Roolikartan mukaan vanhemmuuden rooleja ovat rakkauden antaja, elämän opettaja, huoltaja, ihmissuhdeosaaja ja rajojen asettaja. Rakkauden antajan roolissa toimiminen edellyttää itsensä rakastamista. On tärkeää, että vanhempi hoitaa ja hellii lastaan sekä on lapsen suojelija ja lohduttaja. Elämän opettajana vanhempi siirtää lapselle arvoja ja arkielämän taitoja sekä sosiaalisia tapoja. Huoltajuus on kaiken perusta lapsen elämän ja perustarpeiden tyydyttymisen kannalta. Ihmissuhdeosaajana vanhemman tulee huolehtia perheen ja lapsen ihmissuhteiden ylläpitämisestä. Tässä roolissa vanhemman tehtävänä on näyttää, miten ihmisten kanssa toimitaan. Rajojen asettajana vanhemman tulee huolehtia lapsen turvallisuudesta, rajoista sekä sääntöjen ja sopimusten noudattamisesta. (Kekkonen ym. 2006, 848-849.)

2.1.4 Jaettu vanhemmuus

Jaetulla vanhemmuudella käsitetään sekä äidin että isän tasapuolista sitoutumista ja osallistumista lapsen hoitoon sekä kodin töihin. Parhaimmassa tapauksessa molemmat vanhemmat sitoutuvat alusta asti yhtä voimakkaasti vanhemmuuteen. Jaetussa vanhemmuudessa molemmat vanhemmat ovat valmiita neuvottelemaan ja keskustelemaan perhettä koskevista asioista. Jaetusta vanhemmuudesta käsitetään olevan monipuolista hyötyä. Sen myötä isä voi toteuttaa itseään uudella tavalla ja äiti saa enemmän omaa aikaa itsestään huolehtimiseen. Jaettu vanhemmuus on usein myös parisuhteen etu. (Lastenneuvola lapsiperheiden

tukena: Opas työntekijöille 2004, 84.) Vanhemmuudessa korostuu vanhempien yhteistyö sekä yhteiset päätökset ja periaatteet.

2.2 Lapsen hyvinvointi

Lapsen psyykinen kehitys ja hyvinvointi ovat ensisijaisesti sidoksissa perheeseen ja vanhempien toimintaan. Tämä on hyvin pitkälti asiantuntijatulkintojen peruslähtökohtana. (Alasuutari 2003, 16.) Lapsi kasvaa ja kehittyy ympäristönsä kanssa vuorovaikutuksessa ja yhtä aikaa saa vaikutteita monesta eri suunnasta. Vanhempien ja lapsen välinen hyvä vuorovaikutus on parhaimman mahdollisen kasvun ja kehityksen kannalta tärkeää. Vanhempien välinen toimiva yhteistyö on tärkeää. Tärkeää on kuitenkin myös kuinka vanhemmat ja muut lapsen kanssa toimivat aikuiset toimivat yhteistyössä. (Seppälä 2000, 70-71.)

Rakkauden ja arvostuksen lisäksi lapselle on tärkeää saada hoivaa. Lapsi tarvitsee läsnäoloa muun muassa kun hänen on nälkä, häneen sattuu, häntä palelee, väsyttää tai kun häntä pelottaa. Tavallisessa arkielämässä on paljon mahdollisuuksia hoivata lasta. Esimerkiksi ruoan valmistaminen, pyykin peseminen, iltasadun lukeminen sekä vuoteeseen peitteleminen ovat yhdenlaista hoivaa. (Kristeri ym. 1999, 78-79.) Lapsi tarvitsee turvallisen, tarpeeksi pitkän ja tarpeeksi hyvän parisuhteen vanhempiensa välille. Sen avulla lapset voivat kokea tarpeeksi hyvää vanhemmuutta ja perheen sisäistä turvallisuutta. (Malinen & Kumpula 2005, 45.)

Perhe toimii pohjana lapsen kehittymiselle ja siellä lapsi saa ensimmäiset ryhmään kuulumisen kokemukset. Rakastavan ja palkitsevan vastavuoroisuuden tarjoaminen ovat perheen tehtäviä. Lapsen tunteiden kiinnittyminen pysyviin ja palkitseviin kohteisiin edellyttää säännöllisyyttä perustarpeiden tyydyttymisessä ja ihmissuhteissa. (Ranta, Paavilainen & Tarkka 2003, 215.)

2.3 Perheen määrittelyä

Perinteisesti perhe määritellään kokonaisuudeksi, johon kuuluvat isä, äiti ja lapsi tai lapset. Tällöin on kyseessä ydinperhe, jonka jäseniä yhdistävät biologiset perusteet. Myös yksinhuoltajat kuuluvat biologisin perustein määriteltyyn perheeseen. Yksi tapa määritellä perhe ovat juridiset perusteet, jolloin on kyseessä avio- tai avoliitossa tai rekisteröidyssä suhteessa elävä pari. Perhe voi olla myös uusperhe tai perheessä elävät lapset ovat adoptoituja. Perheen voi määritellä myös emotionaalisin kriteerein, jolloin läheisin ihminen voi olla esimerkiksi eri osoitteessa asuva ystävä. (Ivanoff ym. 2006, 10; Åstedt-Kurki ym. 2008, 11-13.)

Erään määritelmän mukaan perhe nähdään lapsesta tai lapsista sekä vanhemmasta tai vanhemmista koostuvaksi pienryhmäksi, joka elää jatkuvasti yhdessä. Perheessä, jossa on kaksi vanhempaa, vanhemmat ovat avo- tai avioliitossa keskenään. Tämän määritelmän mukainen pienryhmä eroaa muista sosiaalisista ryhmistä ihmissuhteiden keston, toiminnan ja voimakkuuden suhteen. Perhe ja perhe-käsite ovat aika-, kulttuuri- ja oikeustilasidonnaisia. (Mesiäislehto-Soukka 2005, 18.) Perheellä tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä biologista ydinperhettä ja vanhemmat elävät avoliitossa tai avioliitossa keskenään.

3 VANHEMMUUDEN HAASTEET JA VOIMAVARAT

Perheen elämään kuuluu erilaisia perhettä kuormittavia tekijöitä sekä voimavaroja. Perhettä kuormittavat tekijät ovat elämään kuuluvia, kielteisiä asioita. Kuormittavat tekijät haittaavat perheen elämää ja voivat vaikuttaa haitallisesti lapsen kehitykseen. (Pelkonen & Hakulinen 2002, 202, 208.) Opinnäytetyössä kuormittavista tekijöistä käytetään nimitystä haasteet.

Hakulinen-Viitanen ja Pelkonen (2005, 16-17) määrittelevät voimavarat tekijöiksi, joiden avulla pystyy kehittymään niin vanhempana, puolisona kuin yhteisön jäsenenä. Voimavarat auttavat välttämään ja selviytymään haitallisista, voimavaroja kuluttavista tekijöistä. Tässä opinnäytetyössä vanhemmuuden voimavaroilla tarkoitetaan ihmisiä ja asioita, jotka auttavat vanhempia vanhemmuuden haasteista selviytymiseen. Voimavarat ovat vanhemmille yksilöllisiä.

Perheen kokema voimavaraisuus tai haavoittuvuus muodostuu haasteiden ja voimavarojen välisestä suhteesta. Asioiden kokeminen kuormittavana tai voimavarana vaihtelee eri ihmisillä, koska siihen vaikuttaa jokaisen oma persoonallisuus. Perhe voi vahvistaa voimavarojaan omalla toiminnallaan tai niitä voidaan vahvistaa perheen ulkopuolisten tekijöiden avulla. Perhettä voidaan pitää terveenä, mikäli perheellä on paljon voimavaroja ja vain vähän kuormittavia tekijöitä. (Pelkonen & Hakulinen 2002, 202, 208.)

3.1 Perheen sisäiset ja ulkoiset haasteet

Perheen sisäiset haasteet tulevat perheestä itsestään. Sinkkosen (2008, 19-25) mukaan esimerkkinä erilaisista haasteellisista asioista ovat perushoivassa ilmenevät puutteet, joita ovat muun muassa lapsen hygieniasta huolehtiminen ja ravinnon tarjoaminen. Haasteena voi olla vaikeus hyväksyä lapsen luonnolliset puutteet ja rajoitukset (Anttila ym. 2005, 72; Sinkkonen 2008, 24). Perheeseen

vaikuttavat myös sen ulkopuolelta tulevat vaatimukset eli ulkoiset haasteet. Leinosen (2004, 182) sekä Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisun (Vanhemmuuden voimavarat muuttuneessa elämäntilanteessa 2004) mukaan vanhemmat voivat kokea haasteena työmäärän, työttömyyden sekä taloudellisen tilanteen. Lasten elinoloihin vaikuttaa vanhempien haaste sovittaa perhe- ja työelämä yhteen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisun (Vanhemmuuden voimavarat muuttuneessa elämäntilanteessa 2004) mukaan tulopoliittiset ratkaisut, kuten lapsilisän suuruus, vaikuttavat osaltaan myös lasten elinoloihin. Vanhemmuuden haasteena voi olla yksinäisyys, epävarmuus omasta vanhemmuudesta ja erilaiset rooliristiriidat. Leinonen (2004, 180) toteaa, että ongelmat vanhemmuudessa sekä vanhempien valvonnan, tuen ja ohjauksen puute voivat vaikuttaa merkittävästi lapsen kehitykseen.

Perheen haasteet voivat olla vanhemmuuteen, parisuhteeseen, terveyteen, perheen talouteen, ajankäyttöön ja sosiaalisiin suhteisiin liittyviä asioita. Puolisoiden keskinäisen ajan vähyyks sekä oman ja perheen yhtenäisen ajan vähyyks ovat haasteena monessa lapsiperheessä. Uupumus ja kokemus arkipäivän asioiden ylikuormittavuudesta vaikuttavat perheen hyvinvointiin. Erilaiset muutokset perheen elämäntilanteessa, kuten muuttaminen tai perheenjäsenen sairastuminen, voivat olla perheen hyvinvoinnin haasteena. Perheen rahatilanteen heikkeneminen tai perheenjäsenen ylityöt voivat kuormittaa perhettä. Haasteita voivat olla myös alhainen koulutustaso, työttömyys ja sosiaalisen tuen puute. (Pelkonen & Hakulinen 2002, 208; Hakulinen-Viitanen & Pelkonen 2005, 17.) Perheen riski vahingoittua emotionaalisesti tai fyysisesti lisääntyy, mikäli perheellä on vain vähän voimavaroja tai perheen kokemia haasteita on paljon. Vanhempien ja perheen haavoittuvuuteen vaikuttavat lisäksi perheenjäsenten käsitykset asioista, elämäntilanne ja elämäkokemus. (Pelkonen & Hakulinen 2002, 208.)

Oma lapsuus vanhemmuuden taustalla. Leinosen (2004, 185) mukaan vanhemmuuden laatuun vaikuttavat omat lapsuuden aikaiset vanhemmuuskokemukset. Vanhempien omat turvalliset tai turvattomat kokemukset kiintymyssuhteista ja asioiden työstäminen tarvittaessa vaikuttavat tapaan toimia lapsen kanssa. Omien lapsuudenkokemusten vaikutus ja oma tapa toimia lapsen kanssa voi tulla esiin etenkin stressaavissa tilanteissa. Järvinen ym.

(2007, 90) toteavat aikaisempien kokemusten sekä käsityksen omista kyvyistä selviytyä vanhempänä auttavan tai estävän vanhemmuuden toteutumista. Kristerin ym. (1999, 69) mukaan sellaiset aikuiset, jotka ovat eläneet lapsuutensa vanhemmuudessa, jota eivät halua omille lapsilleen, tarvitsevat erityisesti tukea vanhempänä ja kasvattajana. Heissä ei välttämättä ole sisäänrakentuneena rakentavaa, läsnäolevaa ja rakastavaa vanhemmuutta. Vanhemmat, joilta tällaiset sisäiset ominaisuudet puuttuvat, tarvitsevat tietoa väärin tekemistään asioista ja erityisesti miten saadaan asiat sujumaan paremmin. Vanhemmuuden tukemisen on tarkoitus vahvistaa tapaa olla yhteydessä lapsiin. Vanhemmuuden tukemisen täytyy vahvistaa vanhempien kykyä pitää huolta itsestään ja rajoistaan.

3.2 Perheen sisäiset ja ulkoiset voimavarat

Perheen hyvinvointiin merkittävästi vaikuttavat sen voimavarat. Perheen voimavarat pohjautuvat vanhempien persoonallisiin voimavaroihin ja perheen sisäisiin sekä ulkopuolisiin voimavaroihin. Vanhempien persoonallisiin voimavaroihin kuuluvat fyysinen kunto, koulutustaso, tiedot ja toimiva vanhemmuus. Persoonallisia voimavaroja ovat lisäksi itsetunto, itseluottamus ja hallinnan tunne. Riittävä motivaatio, mielekkyys, iloa tuottavat asiat ja virkistäytyminen sekä kyky tunnistaa mahdollisuuksia ja huomioida käyttämättömiä voimavaroja toimivat vanhempien persoonallisina voimavaroina. Perheenjäsenten väliset suhteet, kuten vanhempien toimiva parisuhde sekä vanhempien ja lasten väliset turvalliset ja avoimet suhteet ovat perheen sisäisiä voimavaroja. Perheen sisäisiä voimavaroja ovat myös perheen taidot ongelmien ratkaisemisessa ja elämäntavat. Aineelliset voimavarat, kuten taloudellinen tilanne ja asumistaso, ovat osaltaan perheen sisäisiin voimavaroihin kuuluvia tekijöitä. Hyvä itseluottamus ja usko itseensä kasvattajana edistävät avoimen ja turvallisen suhteen luomista lapseen. (Pelkonen & Hakulinen 2002, 207-208; Vanhemmuuden voimavarat muuttuneessa elämäntilanteessa 2004.)

Perheen ulkopuolisiin voimavaroihin kuuluu sosiaalinen tuki, joka on perheen käytettävissä. Voimavaroihin vaikuttavat yhteiskunnalliset ratkaisut, jotka kohdistuvat perheisiin. Näitä ovat esimerkiksi lapsiperheiden palvelut sekä työn ja

perhe-elämän yhteensovittaminen. (Pelkonen & Hakulinen 2002, 208.) Muiden ihmisten, kuten sukulaisten, ystävien ja naapurien tarjoama sosiaalinen tuki on tärkeä perheen ulkopuolinen voimavara. Vertaistuen saaminen koetaan myös tärkeänä. (Vanhemmuuden voimavarat muuttuneessa elämäntilanteessa 2004.) Perheen ulkopuolisten tekijöiden on todettu vaikuttavan vanhempien voimavaroihin, joilla on merkitystä vanhemman emotionaaliseen läsnäoloon ja toimimiseen vuorovaikutuksellisessa suhteessa lapsen kanssa (Leinonen 2004, 181).

3.2.1 Parisuhde voimavarana

Vanhempien parisuhde on pääasiallinen tuki vanhemmille. Tutkimusten mukaan vanhempien parisuhteella ja vanhemmuuden laadulla on vaikutus lasten kehitykseen. Toimiva parisuhde perustuu molemminpuoliseen kunnioitukseen, ystävyyteen, huolenpitoon, luottamukseen ja päivittäisiin hellyyden osoituksiin. Parisuhteen laatu vaikuttaa terveyteen, vanhempien ja lasten sopeutumiskykyyn sekä selviytymiseen elämässä. Vanhempien vuorovaikutussuhde on tärkein asia, jolle perheen toimivuus rakentuu. (Malinen & Kumpula 2005, 44-45.)

Vanhemmaksi tulemisen myötä naisen ja miehen eli äidin ja isän tulee yhtä aikaa toimia puolisoina ja vanhemmina. Puolison ja vanhemman roolit toimivat vuorovaikutuksessa keskenään. Parisuhteeseen ja vanhemmuuteen vaikuttavat vanhempien käsitykset toisistaan vanhemmina. Parisuhteen ja vanhemmuuden yhteensovittaminen saattaa olla haasteellista. Hyvä parisuhde luo edellytyksiä hyvälle vanhemmuudelle ja päinvastoin. (Järvinen ym. 2007, 90, 93-94.)

3.2.2 Voimavarojen vahvistaminen

Vanhemmat ja perhe voivat vahvistaa voimavarojaan erilaisilla tavoilla. Voimavaroja vahvistavia keinoja voivat olla huumori, avoin keskustelu ja tarvittaessa sosiaalisen tuen hakeminen. Tiedon hakeminen, perheen kiinteyden

vahvistaminen, kotitöiden tekemisestä sopiminen ja parisuhteen hoitaminen vahvistavat osaltaan perheen voimavaroja. Vanhempien tulisi toimia aktiivisesti elämäntilanteensa hyväksi sekä tunnistaa omat voimavaransa. Hoitotyössä perheen voimavaroja voidaan vahvistaa eri tavoin. Keskeistä on lisätä vanhempien tietoisuutta siitä, mitkä asiat kuluttavat tai lisäävät voimavaroja ja kuinka vanhemmat voisivat toimia perheen voimavaroja vahvistavasti. (Pelkonen & Hakulinen 2002, 208.)

Vanhemmat, jotka kokevat omaavansa riittävästi voimavaroja, ovat tyytyväisiä vanhemmuuteensa ja he pystyvät tukemaan lapsensa tervettä kehitystä. He luottavat itseensä vanhemmuudessaan, pystyvät ratkomaan arkipäivän ongelmia ja ottamaan vastuun päätöksistään. Voimavaraisten vanhempien parisuhde toimii paremmin ja vanhemmilla on kokemus riittävästä oman elämän hallinnasta. Perheen voimavarojen vahvistaminen tukee perheen terveyttä. (Pelkonen & Hakulinen 2002, 209.)

4 PERHEHOITOTYÖ VANHEMMUUDEN TUKENA

Tässä luvussa määritellään perhehoitotyön, perhekeskeisyyden ja perhetyön käsitteet. Käsitteiden määrittelyn lisäksi käsitellään neuvolan ja muiden palveluiden merkitystä perheen tukemisessa sekä lapsen sairastumisen merkitystä perheen hyvinvoinnille.

4.1 Käsitteiden määrittelyä

Perhehoitotyö. Perhehoitotyö on käsitteenä tarkempi kuin perhekeskeinen hoitotyö. Perhehoitotyön käsitteellä tarkoitetaan yksilön ja perheen sekä terveyden ja sairauden välisten yhteyksien huomioimista hoitosuunnitelmassa ja hoitoa arvioidessa. Perheen toimivuus, perheenjäsenten keskinäiset suhteet ja perheen sosiaalinen verkosto huomioidaan. Hoitotyössä pyritään perheen voimavarojen vahvistamiseen sekä vahvistamaan taitoa kohdata erilaisia muutoksia. Perhehoitotyön tavoitteena on perheen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. (Veijola 2004a, 28; Ivanoff ym. 2006, 13-14; Järvinen ym. 2007, 16.) Perhehoitotyössä pyritään lapsen kokonaisvaltaiseen terveen kasvun ja kehityksen edistämiseen sekä koko perheen hyvinvoinnin edistämiseen. Perhehoitotyötä toteutettaessa on tärkeää tunnistaa ja huomioida perheen elämäntilanne. (Ranta ym. 2003, 221.)

Perhekeskeisyys. Perhekeskeisyys tarkoittaa huomion kiinnittämistä koko perheeseen, kun yksi perheenjäsenistä on sosiaali- ja terveystalvelujen asiakas. Tällöin lapsi tai aikuinen voidaan kohdata perheenjäsenenä. Perheestä ja sen elämäntilanteesta sekä ympäristöstä luodaan kokonaiskuva ja perhe otetaan mukaan päätöksentekoon. (Järvinen ym. 2007,17.)

Åstedt-Kurjen ja Paunosen (1999, 341) mukaan perhekeskeisyyden toteutumisen ajatellaan kuvaavan hyvää hoitoa, sillä hyvässä hoidossa potilaan lisäksi huomioidaan hänen perheensä. Perhekeskeisyyden toteutumista pidetään

hoitotyössä ihanteellisena, mutta sen näkyminen jokapäiväisessä hoitotyön käytännössä ei ole aina itsestään selvää. Perheen osuus hoidon toteuttamisessa voi ilmetä eri tavoin seuraavien näkökulmien avulla. Perhe voidaan nähdä potilaan taustalla, jolloin hoidossa on kiinnostuttu potilaan hoitamisesta yksilönä. Toisen näkökulman mukaan perheen hoito voi muodostua erilaisista osista, jolloin jokainen perheenjäsen voi olla hoidossa eri taholla. Kolmannessa näkökulmassa perhe voidaan nähdä hoidossa kokonaisuutena eikä niinkään erillisinä yksilöinä. Tällöin kiinnostuksen kohteena voivat olla esimerkiksi perheenjäsenten väliset suhteet, perheen ilmapiiri sekä perheen toimivuus. Nämä erilaiset perheen huomioimisen tavat voivat toteutua hoitotyössä myös samanaikaisesti.

Perhetyö. Yleensä perheiden kanssa tehtävä työ tai perheiden kanssa tehtävä työ näiden kotona on perhetyötä. Perhetyö on ammatillista ja tavoitteellista työtä perheen tukemiseksi. Perhetyö on myös perheen epävirallista tukea, perheen laajempaa tukemista ja puuttumista perheiden toimiin virallisten väliintulojen avulla. Perheen tarpeet ovat perusta perheen tukemisessa, niiden mukaisesti toimitaan ja niihin pyritään vastaamaan. Perhetyö on erilaista hoitotyössä, sosiaalityössä, päivähoidossa, laitoksissa, koulussa, kotihoidossa tai kolmannella sektorilla seurakunnissa ja järjestöissä. (Järvinen ym. 2007, 10.)

Perhetyön tavoite on tukea perheen selviytymistä sen luonnollisissa ympäristöissä. Perheen vahvuudet ja tarpeet on huomioitava. (Veijola 2004b, 5.) Perhetyöksi voidaan käsittää kaikki sellainen työ, jonka kohteena ovat perheet ja niiden jäsenet yhdessä ja erikseen. Huoli perheen ongelmista ohjaa perhetyötä ja sitä tehdään perheen hyvinvoinnin tukemiseksi ja edistämiseksi. Perhetyö on pääsääntöisesti moniammatillista työtä ja sitä toteutetaan julkisella sektorilla, järjestöissä, seurakunnissa ja yrityksissä. (Nätkin & Vuori 2007, 7.) Perhetyölle ei ole tarkkaa määritelmää tai vakiintunutta työmuotoa, sillä lainsäädäntö ei tunne perhetyön käsitettä muuten kuin lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Perhetyö nähdään tämän vuoksi lähinnä työmenetelmänä. Perhetyö on sosiaalista ja yhteiskunnallista työtä. Siinä pyritään ratkaisemaan perhekohtaisesti arkielämän ongelmia. (Järvinen ym. 2007, 15.) Opinnäytetyö käsittelee vanhemmuutta perhehoitotyön näkökulmasta. Perhehoitotyön tärkeänä periaatteena on perhekeskeisyyden toteutuminen.

4.2 Neuvola ja muut palvelut perheen tukena

Neuvola on merkittävä vanhemmuuden tukija. Se tavoittaa lähes kaikki vanhemmat lapsen odotuksen aikana sekä lapset ikäkausittain. Suomalaisella äitiys- ja lastenneuvolalla on ollut tunnustettu asema äitien ja lasten hyvinvoinnin rakentajana. Tänä päivänä muun muassa viranomaiset sekä vanhemmat ovat huolestuneita siitä, vastaako neuvola nykyisiin haasteisiin. (Viljamaa 2003, 9.)

Neuvolan mahdollisuus vanhemmuuden tukijana on ainutkertainen. Kasvatustietoisuuden lisääminen ja vanhemmuuden pohtiminen ovat yksi keino katkaista sukupolvien yli jatkuvia epäsuotuisia kasvatuskäytäntöjä. Vaikka vanhemmat haluaisivatkin toimia eri tavalla kuin heidän omat vanhempansa aikoinaan, on mahdollista, että he kasvatustilanteissaan toimivat juuri omien vanhempiansa tavoin. Myös vanhempien riittämätön kasvatustieto on todettu yhdeksi syyksi siihen, miksi huonoihin kasvatuskäytäntöihin palataan. Neuvolalla on mahdollisuus katkaista huonoja kasvatuskäytäntöjä, mikäli se onnistuu herättämään vanhemmat pohtimaan omaa vanhemmuuttaan. (Viljamaa 2003, 10-11.)

Neuvolan tärkeä tehtävä on ohjata ja tukea vanhempia lastenhoidossa. Neuvolassa seurataan lapsen kehitystä ja pyritään toteamaan mahdolliset sairaudet ja kehitysviivästymät varhaisessa vaiheessa. Tärkeänä pidetään myös lasten ja vanhempien psykososiaalista tukemista. Tarvittaessa neuvolasta ohjataan perhe muiden asiantuntijoiden tutkittavaksi tai hoidettavaksi. Yhteistyö, asiakkaan tietoisuuden lisääminen ja hänen valinnanvapautensa kunnioittaminen ovat voimavarojen vahvistamiseen liittyviä piirteitä. Aktiivinen kuuntelu sekä tuen ja tiedon tarjoaminen vahvistavat perheen voimavaroja. (Ivanoff ym. 2006, 14-21.)

Perheen muita tukijoita voivat olla erilaiset peruspalvelut tai erityispalvelut. Peruspalveluita voivat olla esimerkiksi päivähoito, perhetyö, sosiaalityöntekijät, perhekeskukset, tukihenkilöt ja tukiperheet, mielenterveystoimistot, psykologin palvelut, terveyskeskukset, puhe-, toiminta-, ravitsemus- ja fysioterapiapalvelut. Erityispalveluita voivat olla esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvolat, perhekuntoutuskeskukset, ensi- ja turvakodit, ammatilliset perhekodit, lastenkodit,

sijaisperheet sekä lasten psykiatrian poliklinikat ja osastot. (Järvinen ym. 2007, 64.) Perheen muut tukijat voivat toteuttaa osaltaan perhehoitotyötä tai perhetyötä palveluiden sisällöstä riippuen.

5.3 Lapsen sairaus koskettaa koko perhettä

Tässä luvussa käsitellään lapsen sairastumisen vaikutuksia koko perheeseen sekä perhehoitotyötä sen myötä. Lapsen sairauden vaikutuksia käsitellään monipuolista tietoa hyödyntäen, jolloin lapsi voi olla somaattisesti tai psyykkisesti sairas ja sairastuminen voi olla äkillisesti alkanutta tai lapsella on pitkäaikainen sairaus.

Kun lapsi loukkaantuu tai sairastuu, hän tarvitsee huomiota ja tämä vaikuttaa koko perheeseen. Kodin arjessa se tarkoittaa, että vanhemman tulee keskeyttää toimintansa hoitaakseen lasta. Lapsen sairastuminen aiheuttaa huolta ja vanhemmat voivat joutua ottamaan työstä vapaata. Pitkäaikaisesti sairaan lapsen perheessä ahdistuksesta muodostuu jatkuva olotila. Vanhempien velvollisuudet lisääntyvät lapsen sairastuttua esimerkiksi lääkärikäyntien myötä. Sairauteen liittyy stressitekijöitä, jotka vaativat voimavaroja koko perheeltä. Perheellä on tarve sopeutua sairauteen fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti. (Puura & Kaila 2000, 4738; Davis 2003, 18; Åstedt-Kurki ym. 2008, 43-45.)

Lapsen sairastuminen ja mahdollinen sairaalaan joutuminen vaikuttaa koko perheeseen ja joskus myös muihin läheisiin ihmisiin. Vanhemmuuden raskaimpia asioita on seurata, kun oma lapsi sairastaa ja mahdollisesti kärsii. Vanhemmat voivat tuntea pelkoa, huolta, avuttomuutta, toivottomuutta, syyllisyyttä, surua ja epäonnistumista. Vanhemmat voivat myös kieltää sairauden kokonaan. (Lampinen, Åstedt-Kurki & Tarkka 2000, 196; Puotiniemi & Kyngäs 2000, 29; Jurvelin, Kyngäs & Backman 2005, 36-37.) Turvallisuus, yksilöllisyys, omatoimisuus ja perhekeskeisyys painottuvat leikki-ikäisen lapsen hoitotyössä. Vanhempien läsnäolo ja oma hoitaja ovat lapselle tärkeitä asioita sairaalassa ollessa. (Ivanoff ym. 2006, 92.)

Lapsen joutuessa sairaalaan vanhempien rooli muuttuu, koska vanhemmat joutuvat luovuttamaan osan hoitovastuustaan ja päätöksistään hoitohenkilökunnalle. Vanhempien itsetunto ja kokemus omasta vanhemmuudestaan saattaa häiriintyä. Vanhemmat pitävät tärkeänä keskustelua lapsen hoitajan kanssa koskien lapsen vointia. Lisäksi vanhemmille on tärkeää saada keskustella omista tunteistaan, peloistaan, perheen elämäntilanteesta ja arjesta selviytymisestä lapsen sairauden aikana. Vanhemmat tarvitsevat tukea pystyäkseen käsittelemään tunteitaan. Vanhempien voimavaroja ja päätöksentekokykyä voivat heikentää huoli, turvattomuus ja syyllisyyden tunteet. Vanhemmille voivat aiheuttaa lisähuolta puutteellinen tiedonsaanti, epävarmuus ja sairaalaympäristö. Huolen aiheuttajia voivat olla myös perheen toimeentulo ja työ. Hoitajalta vaaditaan läsnäoloa, tukea, tietoa, ohjausta ja neuvontaa. Vanhemmat tarvitsevat joskus myös konkreettista apua. (Lampinen ym. 2000, 196; Puotiniemi & Kyngäs 2000, 28-29; Puura & Kaila 2000, 4738-4739; Davis 2003, 40-42; Jurvelin ym. 2005, 38-41; Jurvelin, Kyngäs & Backman 2006, 19, 21.)

Perhehoitotyön tavoitteena on lapsen terveen kasvun ja kehityksen huomioiminen sekä koko perheen kokonaisvaltainen hyvinvoinnin edistyminen (Ranta, Paavilainen & Tarkka 2003, 221). Perheen osallistuminen lapsen hoitoon on tärkeää lapselle ja koko perheelle ja vanhempia tulisi rohkaista osallistumaan lapsensa hoitoon. Vanhempien kokemus hyvästä vuorovaikutuksesta hoitohenkilökunnan kanssa edistää kokemusta tuen saamisesta. Vuorovaikutuksessa korostetaan luontevuutta ja inhimillisyyttä, kokemusta hoitajan saatavilla olosta sekä avointa ja rehellistä suhtautumista perheeseen. Hoitajan tulee kunnioittaa vanhempia ja osoittaa kiinnostusta sekä kuunnella heitä. (Lampinen ym. 2000, 196-197; Puotiniemi, Kyngäs & Nikkonen 2000, 288; Santahuhta, Åstedt-Kurki & Paavilainen 2001, 295, 297-298; Ranta ym. 2003, 220.) Hoitajan tulee selvittää saavatko vanhemmat tukea läheisiltään. Hoitajan tulee tukea vanhempien itsetuntoa antamalla positiivista palautetta, kannustamalla ja korostamalla vanhempien läsnäolon tärkeyttä lapsen hoidossa. Hoitajan tulee huomioida vanhempien toiveet koskien lapsen hoitoa. Jokainen perhe on yksilöllinen heikkouksineen ja voimavaroineen, mikä on perusta perheen tukemiselle ja ohjaukselle sekä perheen sopeutumiselle muuttuneeseen

tilanteeseen. (Lampinen ym. 2000, 197-202; Puotiniemi & Kyngäs 2000, 28-29; Santahuhta ym. 2001, 293, 297-298; Davis 2003, 20, 28.)

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Tutkimuksen tarkoitus ohjaa tutkimukseen liittyviä valintoja. Tutkimuksen luonne voi olla kartoittava, kuvaileva, selittävä tai ennustava. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 133-135.) Tämän opinnäytetyön luonne on kuvaileva.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata vanhemmuutta teorian pohjalta sekä vanhempien omien kokemusten kautta. Tarkoituksena on kuvata millainen vanhemman tulee olla turvatakseen lapsen hyvä kasvu sekä mitä haasteita ja voimavaroja vanhemmuudessa on.

Tavoitteena on saada uutta tietoa ja yhdistää sitä jo olemassa olevaan tietoon. Opinnäytetyön tiedon on tarkoitus tukea terveydenhuollon ammattilaisia sekä vanhempia.

Tutkimuksen ongelmat voidaan jakaa pääongelmaksi ja osaongelmiksi (Hirsjärvi ym. 2008, 122). Opinnäytetyön pääongelma on: Millainen vanhemman tulee olla turvatakseen lapsen hyvä kasvu? Osaongelmia ovat: Mitä haasteita vanhemmuudessa on? Mitä voimavaroja vanhemmilla on?

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyön yhteistyötahona olivat Seinäjoen kaupungin sosiaali- ja terveyskeskuksen neuvolat ja yhteyshenkilönä toimi Törnävän neuvolan terveydenhoitaja. Opinnäytetyö toteutettiin laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen. Vanhemmilta saatu aineisto analysoitiin sisällönanalyysin avulla ja vanhemmilta saatuja kokemuksia täydennettiin muiden vanhemmuustutkimusten avulla.

6.1 Opinnäytetyön aikataulu

Opinnäytetyön tutkimussuunnitelma jätettiin ohjaaville opettajille tarkastettavaksi joulukuussa 2008. Tutkimussuunnitelma palautettiin hyväksyttynä tammikuussa 2009, minkä jälkeen saatekirjeen ja kysymysten suunnittelutyö aloitettiin. Saatekirje ja kysymykset vanhemmille sekä saatekirje terveydenhoitajille valmistuivat ja tulivat hyväksytyksi helmikuussa 2009.

Tutkimuslupa-anomuksen liitteinä toimitettiin opinnäytetyösopimus, tutkimussuunnitelma ja malli kysymyksistä saatekirjeineen. Tutkimuslupa myönnettiin Seinäjoen kaupungin sosiaali- ja terveyskeskuksesta helmikuussa 2009. Tutkimusluvan myönsivät tulosaluepäällikkö ja Seinäjoen terveyskeskuksen hoitotyön johtaja.

Ensimmäiset tiedonkeruulomakkeet, jotka sisälsivät avoimia kysymyksiä, jaettiin vanhemmille maaliskuussa 2009, jolloin vastausaikaa annettiin noin kaksi viikkoa. Lisää tiedonkeruulomakkeita vanhemmille jaettiin huhtikuussa 2009 vastausten pienen määrän vuoksi ja vastausaikaa annettiin noin viikko. Aineiston analysointi toteutettiin toukokuussa 2009. Opinnäytetyön raportti valmistui syyskuussa 2009.

Opinnäytetyö käytiin esittelemässä Seinäjoen neuvoloiden terveydenhoitajien palaverissa marraskuussa 2009. Opinnäytetyön prosessin lopussa

opinnäytetyöstä tehdään A4-kokoisia postereita, joita toimitetaan neuvoloihin ilmoitustauluille laitettavaksi. Posterissa kerrotaan tutkimuksesta ja siitä, mistä opinnäytetyö on luettavissa. Näin muutkin vanhemmat saavat tiedon tutkimuksesta. Tutkimuksen raportti toimitetaan Törnävän neuvolan terveydenhoitajalle ja hänen kauttaan Seinäjoen kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden keskuksen käyttöön.

6.2 Laadullinen tutkimusmenetelmä

Kaikkea empiiristä tutkimusta, joka ei ole määrällistä, voidaan pitää laadullisena tutkimuksena (Tuomi 2007, 96). Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on kuvata todellista elämää. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on löytää tai paljastaa tosiasioita eikä vain osoittaa todeksi jo olemassa olevia asioita. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus pyrkii mahdollisimman kokonaisvaltaisesti tutkimaan tutkimuskohdetta. (Hirsjärvi ym. 2008, 157.) Laadullisissa tutkimuksissa tiedonhankinta on kokonaisvaltaista ja kerättävä tieto liittyy aina ihmisten omiin kokemuksiin. Laadullisen tutkimuksen piirteisiin kuuluu myös aineistolähtöisen analyysin käyttäminen ja tiedonantajat valitaan tarkoitukseen sopiviksi. Tiedonantajien määrä voi olla pieni. Tiedonantajilta saatuja tietoja käsitellään ainutlaatuisina eikä pyritä yleistettävyyteen. (Tuomi 2007, 97; Hirsjärvi ym. 2008, 160.)

On suotavaa, että laadullisessa tutkimuksessa tiedonantajat tietävät tutkittavasta asiasta mahdollisimman paljon tai heillä on kokemustietoa asiasta. Laadullinen tutkimus ei pyri tilastolliseen yleistämiseen, vaan se pyrkii esimerkiksi jonkin ilmiön tai tapahtuman kuvaamiseen ja tietyn toiminnan ymmärtämiseen. (Becker Hentz 2007, 352; Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.) Tutkijaa kiinnostaa yksilöllinen merkityksenanto, jota tutkittavat antavat erinäisille asioille. Tutkijan tulee huomioida ja hyödyntää tutkimusaineistosta nousevat kriittiset kohdat, joista hänen tulee kerätä lisää tietoa. (Kiviniemi 2007, 76-78.) Laadullisessa tutkimuksessa perusanalyysimenetelmänä käytetään sisällönanalyysia (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91).

Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen, sillä hoitotieteessä hyödyllisempää tietoa voi tuottaa laadullinen kuin määrällinen tutkimusmenetelmä (Janhonen & Nikkonen 2001, 8). Laadullisen tutkimuksen avulla voidaan saada kokonaisvaltaista tietoa, joka perustuu ihmisten luomiin merkityksiin. Laadullisen tutkimuksen avulla voidaan esimerkiksi ymmärtää ja tulkita. (Tuomi 2007, 96-97.) Opinnäytetyössä laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen voitiin selvittää vanhempien omaa kokemusmaailmaa. Haastattelutapa valitaan tutkimusongelman perusteella (Eskola & Suoranta 1998, 89). Kokemustiedon keräämiseen tehtiin avoimia ja syvällisiä kysymyksiä, joihin vanhemmat vastasivat kirjallisesti. Avoimet kysymykset mahdollistavat vastaajan kertomaan, mitä hänellä on todella mielessään (Hirsjärvi ym. 2008, 196).

Saatekirje terveydenhoitajille. Tutkimukseen osallistuneiden neuvoloiden terveydenhoitajat saivat tiedonkeruulomakkeiden mukana kirjeen, jossa kerrottiin opinnäytetyöstä, tutkimuksesta ja annettiin ohjeet sopivien vastaajien valintaan. Kirje sisälsi tiedon opinnäytetyön raportin valmistumisen arvioidusta ajankohdasta ja raportin saatavuudesta. Terveydenhoitajien kirjeen tarkoituksena oli ohjata terveydenhoitajia valintakriteerit täyttävien tutkittavien valintaan sekä motivoida terveydenhoitajia osaltaan osallistumaan tutkimuksen toteutukseen. (Liite 1).

Saatekirje vanhemmille. Saatekirje on tärkeä eikä sen merkitystä saa aliarvioida, koska vastaaja päättää sen perusteella haluaako hän osallistua tutkimukseen. Saatekirjeen on tarkoitus herättää vastaajan kiinnostus, motivoida vastaamaan sekä sen myötä vaikuttaa vastausten luotettavuuteen. (Vilkkä 2005, 152-153; Vehkalahti 2008, 48.)

Kysymysten mukana annettiin saatekirje, jossa kerrottiin opinnäytetyöstä, tutkimuksesta, tutkimuksen tarkoituksesta, tutkijoista ja tutkimustulosten käyttämisestä. Saatekirje sisälsi tiedon opinnäytetyön raportin valmistumisen arvioidusta ajankohdasta sekä sen saatavuudesta. Saatekirjeessä ohjattiin kysymyksiin vastaamisessa sekä annettiin ohjeet palauttamista varten. Saatekirje pyrki motivoimaan vanhempia vastaamaan sekä toi esiin sen, ettei yksittäisiä vastaajia voida tunnistaa, jolloin tutkimuksen luotettavuus lisääntyi. (Liite 2).

6.3 Avoimet kysymykset tiedonkeruussa

Avoimet kysymykset ovat välttämättömiä, kun vastausvaihtoehtoja ei haluta tai voida luetella. Vaihtoehtoja voi olla liian paljon tai niitä ei voida rajata tarpeeksi. (Vehkalahti 2008, 25.) Avoimet kysymykset mahdollistavat sen, että vastaajat voivat ilmaista itseään vapaasti. Vastauksista voidaan päätellä mikä on vastaajien mielestä tärkeää ja millaisia tunteita kysytyihin asioihin liittyy. (Hirsjärvi ym. 2008, 196.)

Avointen kysymysten tiedonkeruulomakkeet toimitettiin vanhemmille Seinäjoen kaupungin sosiaali- ja terveyskeskuksen neuvoloiden terveydenhoitajien kautta. Tiedon keräämiseen tehtiin kolme avointa kysymystä. Niiden avulla selvitettiin vanhempien kokemuksia omasta vanhemmuudestaan. Kysymykset suunniteltiin kattamaan tutkimusongelmat. Avoimet kysymykset olivat: Millaista on mielestänne hyvä vanhemmuus? Mitä haasteita koette olevan vanhemmuudessanne? Mitä voimavaroja koette olevan vanhemmuudessanne? Jokaisen kysymyksen alle annettiin muutamia selventäviä apukysymyksiä auttamaan vanhempia vastaamisessa. Kysymysten avulla yritettiin saada merkityksellisiä ja kattavia vastauksia tutkimusongelmiin tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti. (Liite 2). Avoimissa kysymyksissä oli olemassa riski, että vastaukset jäivät suppeiksi, koska tarkentavia kysymyksiä ei voitu tehdä, mikäli jokin asia olisi jäänyt epäselväksi. Vastauksia varten varattiin kysymysten jälkeen kolme tyhjää sivua.

Tiedonkeruulomakkeita jaettiin vanhemmille ensimmäisellä kerralla kymmenen kappaletta. Tarkoituksena oli, että ei olisi ollut tarvetta käyttää suurempaa vastaajien määrää. Vastauksia tuli kolme, minkä vuoksi tiedonkeruulomakkeita jaettiin vanhemmille vielä kuusi kappaletta. Vastauksia ei tullut lisää.

Vanhempien saatekirjeen ja avoimien kysymysten esitetaus. Hyviä esitetaajia ovat tutkimuksen kohderyhmään kuuluvat edustajat. Silloin saadaan luotettavampi käsitys kysymysten ja ohjeiden ymmärrettävyydestä, ehkä jopa turhista kysymyksistä sekä siitä, onko jotakin jäänyt puuttumaan. Muutaman esitetaajan avulla saadaan ainakin pahimmat ongelmakohtat korjattua. (Vehkalahti 2008, 48.)

Valmis saatekirje ja kysymykset esitettiin yhden perheen vanhemmilla, jolloin saatiin palautetta kysymysten toimivuudesta ja ymmärrettävyydestä. Vanhemmilta saadun palautteen mukaan saatekirje ja kysymykset olivat helppolukuisia ja houkuttelivat vastaamaan. Erytisen hyväksi he kokivat selventävät apukysymykset, jotka helpottivat vastaamista.

6.4 Tiedonantajien valinta

Tutkimusta tehdessä keskeistä on aineiston mahdollisimman tarkka rajaus, sillä laadullinen aineisto voi olla kylläntymätön (Eskola & Suoranta 1998, 65). Kattavan ja tämän opinnäytetyön kannalta tarkoituksenmukaisen aineiston keräämiseksi tiedonantajien valinta suoritettiin tiettyjen kriteerien mukaan. Lapsen tuli olla 1-3-vuotias, perheen ensimmäinen ja ainoa lapsi. Vanhemmuuden haasteet voivat olla suurimmillaan juuri perheen ensimmäisen lapsen kanssa. Kaikki on vielä uutta ja vanhemmuuteen kasvamisen prosessi on vasta alussa. Kiinnostus kohdistui nimenomaan pienen lapsen vanhempien kokemuksiin. Vanhempien tuli olla lapsen biologiset vanhemmat, jotka elävät avo- tai avioliitossa keskenään. Vanhempien odotettiin vastaavan kysymyksiin kirjallisesti kotona yhdessä. Terveystoimijat huolehtivat, että kriteerit täyttyivät ennen kuin luovuttivat kysymykset vanhemmille. Terveystoimijien oli hyvä huomioida, että kysymyksiin vastanneet vanhemmat olivat motivoituneita ja halukkaita vastaamaan sekä palauttamaan vastaukset ilmoitettuun osoitteeseen. Kysymysten mukana oli postimerkillä varustettu palautuskuori.

6.5 Sisällönanalyysin suorittaminen

Sisällönanalyysin avulla voidaan analysoida kirjoitettua ja suullista kommunikaatiota sekä havainnoida asioiden ja tapahtumien merkityksiä, yhteyksiä ja seurauksia. Sisällönanalyysin tarkoitus on tiivistää kerätty tietoa aineisto niin, että voidaan lyhyesti ja yleistävästi kuvailla tutkittavia ilmiöitä tai saada niiden väliset suhteet selville. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 3-4; Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 21-23; Tuomi & Sarajärvi 2009, 103.)

Sisällönanalyysiprosessia pidetään kvalitatiivisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessina (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 21). Sisällönanalyysin avulla voidaan analysoida esimerkiksi kertomuksia, päiväkirjoja, kirjoja, artikkeleita ja kirjeitä, dialogeja, haastatteluja sekä raportteja (Cavanagh 1997; Kyngäs & Vanhanen 1999, 4; Tuomi & Sarajärvi 2009, 103). Sisällönanalyysissä on kaksi etenemistapaa. Sisällönanalyysi voidaan toteuttaa induktiivisesti eli aineistolähtöisesti tai deduktiivisesti eli teorialähtöisesti. Tutkimusongelmat ja aineiston laatu ohjaavat sisällönanalyysin etenemistä. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 5.) Sisällönanalyysin prosessi voidaan jakaa seuraaviin vaiheisiin: aineistoon tutustuminen, analyysiyksikön valinta, aineiston redusointi eli pelkistäminen, aineiston klusterointi eli ryhmittely ja abstrahointi eli käsitteiden luominen, tulkinta sekä sisällönanalyysin luotettavuuden arviointi (Cavanagh 1997; Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 24; Tuomi & Sarajärvi 2009, 108-109).

Aineistoon tutustuminen. Tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisellä eli induktiivisella sisällönanalyysillä. Analysoitavana tutkimusaineistona oli kolme vanhempien kirjoittamaa vastausta, jotka saatiin tiedonkeruulomakkeiden avulla. Aineistoon tutustuttiin ensin erikseen ja sitten yhdessä. Saadut vastaukset aukikirjoitettiin eli litteroitiin ja jokaisen kysymyksen vastaukset käsiteltiin erikseen. Litteroinnin jälkeen aineiston tarkastelua jatkettiin yksilötyöskentelynä.

Analyysiyksikön valinta. Tutkimustehtävät ja analysoitava aineisto vaikuttavat analyysiyksikön valintaan. Analyysiyksikkö voi olla esimerkiksi lauseen osa tai kokonainen lause. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 5; Tuomi & Sarajärvi 2009, 110.) Analyysiyksiköksi valittiin lausuma, joka voi olla yksi sana, lauseen osa tai kokonainen lause. Tutkimusaineisto oli laadultaan vaihteleva, minkä vuoksi lausuma soveltui kattavimmin analyysiyksiköksi.

Aineiston pelkistäminen. Pelkistämisen avulla aineisto tiivistetään sekä karsitaan tutkimustehtävien kannalta epäolennainen tieto pois (Kyngäs & Vanhanen 1999, 5; Tuomi & Sarajärvi 2009, 109). Tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi tutkimuksen tekijät pelkistivät aineiston ensin kukin tahollaan. Pelkistämisvaiheen alussa aineistoa luettiin läpi useasti sekä korostettiin alleviivauksilla jokaisen tutkimusongelman kannalta olennaisia lausumia. Jokaiseen tutkimusongelmaan

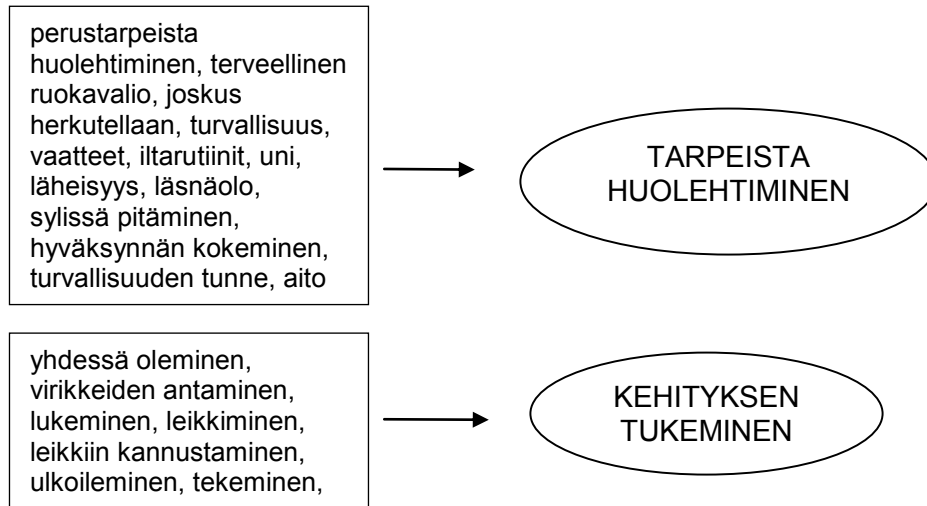
keskityttiin yksitellen. Alkuperäiset lausumat poimittiin ja kirjoitettiin ylös niitä muokkaamatta. Alkuperäiset lausumat pelkistettiin yksittäisiksi sanoiksi tai sanayhdistelmiksi siten ettei merkitys muutu eikä vastaajaa tunnisteta. Kuviossa 1 esitetään esimerkki pelkistetyistä ilmauksista.

perustarpeista
huolehtiminen, terveellinen
ruokavalio, joskus
herkutellaan, turvallisuus,
vaatteet, iltarutiinit, uni,
läheisyys, läsnäolo, sylissä
pitäminen, hyväksynnän
kokeminen, turvallisuuden
tunne, aito rakkaus, yhdessä
oleminen, virikkeiden
antaminen, lukeminen,
leikkiminen, leikkiin

KUVIO 1. Esimerkki pelkistetyistä ilmauksista.

Aineiston ryhmittely. Aineiston ryhmittelyssä eli klusteroinnissa on kyse pelkistettyjen ilmaisujen eroavaisuuksien ja yhtäläisyyksien tarkastelemisesta. Merkitykseltään samankaltaiset ilmaisut yhdistetään kategorioiksi ja niille annetaan kategorialla kuvaavaa nimi. Aineistolähtöisesti kategorioita muodostettaessa voidaan käyttää tutkijan omaa tulkintaa. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 6; Tuomi & Sarajärvi 2009, 110.) Tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi tutkimuksen tekijät ryhmittelivät aineiston ensin kukin tahollaan sekä muodostivat alustavia alakategorioita.

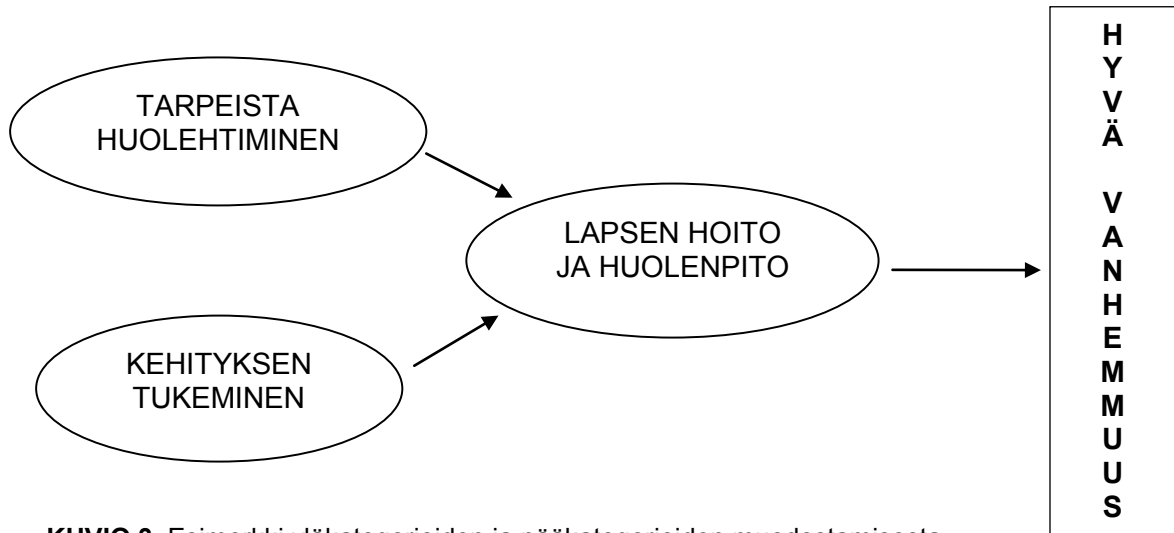
Aineiston pelkistämisen ja ryhmittelyn jälkeen tarkasteltiin yhdessä yksilötyöskentelynä aikaansaatuja pelkistyyksiä ja ryhmittelyjä. Pelkistykset ja ryhmittelyt olivat melko samanlaisia ja aineistosta nousi esiin samoja asioita jokaiselle. Mahdollisista pienistä eroavaisuuksista keskusteltiin ja yhteisymmärryksessä muodostettiin lopulliset pelkistykset ja ryhmittelyt. Jokaiselle ryhmälle pohdittiin ryhmää kuvaava alakategoria. Kuviossa 2 esitetään esimerkki pelkistettyjen ilmaisujen ryhmittelystä sekä alakategorioiden muodostamisesta.



KUVIO 2. Esimerkki pelkistettyjen ilmaisujen ryhmittelystä sekä alakategorioiden muodostamisesta.

Käsitteiden luominen. Käsitteiden luominen eli abstrahointi on samankaltaisten alakategorioiden yhdistämistä ja niille yhdistävän yläkategorian nimeämistä. Abstrahointia jatketaan kunnes se ei ole enää aineiston kannalta mahdollista. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 6-7; Tuomi & Sarajärvi 2009, 111-112.)

Alakategorioiden muodostamisen jälkeen samankaltaiset alakategoriat yhdistettiin ryhmiksi ja pohdittiin ryhmiä kuvaavat ja alakategorioita yhdistävät yläkategoriat. Yläkategorioita yhdistelemällä päädyttiin käyttämään pääkategorioina tutkimusongelmien mukaisia käsitteitä. Kuviossa 3 esitetään esimerkki yläkategorioiden ja pääkategorioiden muodostamisesta.



KUVIO 3. Esimerkki yläkategorioiden ja pääkategorioiden muodostamisesta.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustulokset muodostuvat kolmen vanhemmilta saadun vastauksen perusteella. Saatuja tutkimustuloksia täydennetään aikaisemmilla tutkimuksilla luvussa 9, Johtopäätökset ja pohdinta. Opinnäytetyön tutkimustulokset esitetään kuvioina, jotka saatiin sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysin tuloksena muodostui kolme pääkategoriaa, jotka ovat 1) hyvä vanhemmuus, 2) vanhemmuuden haasteet ja 3) vanhemmuuden voimavarat. (Liitteet 3,4,5). Nämä pääkategoriat kattavat asetetut tutkimusongelmat.

7.1 Hyvä vanhemmuus

Tutkimukseen osallistuneiden vanhempien vastauksista hyvään vanhemmuuteen liittyen nousi esiin asioita lapsen hoidosta ja huolenpidosta sekä lapsen kasvatuksesta. Näistä asioista muodostuvat yläkategoriat.

7.1.1 Lapsen hoito ja huolenpito

Lapsen hoito ja huolenpito jaetaan tarpeista huolehtimisen ja kehityksen tukemisen alakategorioihin. *Tarpeista huolehtiminen* koostuu perustarpeista huolehtimisesta sekä terveellisestä ruokavaliosta, johon kuuluu ajoittainen herkuttelemine. Turvallisuus, vaatteet, iltarutiinit ja uni kuuluvat tarpeista huolehtimiseen. Vanhemmat toivat esiin myös läheisyyden, läsnäolon, sylissä pitämisen, hyväksynnän kokemisen ja turvallisuuden tunteen merkityksen sekä aidon rakkauten tarpeen. Eräät vanhemmat kuvasivat asiaa seuraavasti:

”Mutta me koetaan että läheisyys, läsnäolo ja turvallisuuden tunne on tärkeitä asioita joiden eteen tulee tehdä töitä että ne saavutetaan.”

Kehityksen tukeminen on yhdessä olemista ja virikkeiden antamista. Vanhemmat korostivat lukemisen, leikkimisen, leikkiin kannustamisen, ulkoilemisen, tekemisen ja hauskuuden merkitystä.

7.1.2 Lapsen kasvat

Lapsen kasvat jaetaan vanhempien ominaisuuksiin, kasvatuseriaatteisiin ja tapakasvatukseen. *Vanhempien ominaisuuksista* tarpeellisina pidetään kärsivällisyyttä, joustavuutta, vajavaisuuden sietokykyä, jämäkkyyttä, lempeyttä ja lämpöä. Itseluottamus, itsetuntemus sekä elämän kunnioittaminen ovat osa hyvää vanhemmuutta.

Kasvatseriaatteet perustuvat siihen, että lapsi ja perhe ovat etusijalla. Yhteneväiset kasvatuseriat, johdonmukainen kasvat ja rajojen asettaminen ovat keskeisiä kasvatseriaatteita. Vanhemmat toivat esiin myös sen, että lapsi ei määrää ja nukkumaan mennään ajallaan.

”Lapsi on etusijalla aina ja kaikista tärkeintä ja perhe tietty kans.”

Tapakasvatukseen kuuluu käytöstepojen, toisten huomioon ottamisen ja väkivallattomuuden opettaminen. Lapselle opetetaan jakamisen taito ja se, että toisen kädestä ei saa ottaa. Tapakasvatuksen osana on osoittaa lapselle toivottu ja ei-toivottu toimintamalli.

”kyllä lapselle saa ja pitää näyttää toivottu ja ei toivottu toiminta (MALLI)”

7.2 Vanhemmuuden haasteet

Vanhemmuuden haasteet muodostuvat arjen haasteista, vanhemmuuden psyykkisistä haasteista ja perheen sisäisistä ihmissuhteista. Näistä muodostuvat kolme yläkategoriaa. Aineistosta nousi esiin myös muita haasteita, joita ei voitu yhdistää näihin kolmeen yläkategoriaan.

7.2.1 Arjen haasteet

Arjen haasteet muodostuvat neljästä alakategoriasta, jotka ovat perhe ja työ, perheen talous, avun saaminen ja tietotulva. *Perhe ja työ* - alakategoria sisältää haasteita ajankäyttöön, työhön, kotitöihin ja vapaa-aikaan liittyen. Vanhemmat kokevat perheen ja työn yhteensovittamisen haastavana. Työvuorojen vuoksi koetaan huonoa omaatuntoa ja huonommuuden tunteita herää, jos ei omistaudu perheelle viikonloppuisin. Vanhemmat kokevat haasteena kotiäitiyden ihannoimisen, sillä jotkut kokevat kotiäitiyden haasteellisena.

”Kotiäitiyttä ihannoidaan ja työssäkäyvää äitiä moititaan.”

Perheen talouteen liittyen vanhemmat toivat esille raha-asiat, asumisen ja yhteiskunnan huonon tuen. Vanhemmat kokevat kotihoidon olevan huonosti tuettua eikä kotivanhemmuus ole kaikille mahdollista.

Avun saaminen koetaan yhdeksi arjen haasteeksi. Vanhemmat liittivät avun saamiseen tukiverkoston toimimattomuuden ja avun pyytämisen vaikeuden.

”Mahdollisuus oman ajan järjestämiseen varmasti olisi, mutta kynnyks kysyä totta tosiaan on korkea...”

Tietotulvalla tarkoitetaan tiedon paljoutta. Vanhempien mukaan Internetistä löytyy jopa liikaa tietoa ja omalle perheelle sopivan tiedon löytäminen on hankalaa.

7.2.2 Vanhemmuuden psyykkiset haasteet

Vanhemmuuden psyykkiset haasteet muodostuvat menneisyyden vaikutuksesta ja haastavista tunteista. *Menneisyyden vaikutuksina* vanhemmat kokevat omat lapsuudenkokemuksensa. Yksi haaste vanhemmuudelle on vanhempien pyrkimys välttää omien vanhempiensa virheitä.

Haastavana tunteina vanhemmat kokevat negatiiviset tunteet ja vihaisuuden tunteet. Huonona päivänä halu luopua lapsesta koetaan yhtenä haastavana tunteena.

”Ehkä negatiivisten tunteiden paljous on yllättänyt kaikista eniten..”

7.2.3 Perheen sisäiset ihmissuhteet

Haasteena perheen sisäiset ihmissuhteet sisältävät parisuhteen vaikeudet ja lapsen kehityshaasteet. *Parisuhteen vaikeudet* liittyvät kahdenkeskisen ajan vähyyteen ja ongelmiin parisuhteessa sekä parisuhdeongelmien ratkaisemiseen.

”Meillä vanhemmilla ei hirveästi oo kahdenkeskistä aikaa.”

Lapsen kehityshaasteisiin liittyen vanhemmat toivat esiin vaikeudet lapsen nukkumaan menossa ja omassa huoneessa nukkumisen. Myös uhmaikä koetaan yhtenä lapsen kehityksen mukana tuomista haasteista.

7.2.4 Muita haasteita

Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat toivat esiin myös muita vanhemmuuteen liittyviä haasteita aiemmin kuvattujen haasteiden lisäksi. Johdonmukaisena pysyminen on vanhempien kokemusten mukaan haastavaa. Lapsen sairastaminen ja tästä esimerkkinä lapsen allergia-asiat asettavat vanhemmille omat haasteensa. Vanhemmat pohtivat, vaativatko he itseltään liikaa. Perheellisenä lapsettomien kavereiden tapaaminen koetaan ongelmallisena.

”Omien kaverien luo lähteminen on mahdotonta, lapsi ei niihin kuvioihin sovi, lapsettomien kavereiden.”

7.3 Vanhemmuuden voimavarat

Vanhemmuuden voimavarat jakautuvat vanhemmuuden vahvistumiseen ja perheen tukiverkoston. Näistä muodostui kaksi yläkategoriaa. Aineistosta nousi esiin myös muita voimavaroja, joita ei voitu yhdistää näihin kahteen yläkategoriaan.

7.3.1 Vanhemmuuden vahvistuminen

Vanhemmuuden vahvistuminen jaetaan vanhemmuutta ohjaaviin tekijöihin, rakkauden osoitukseen ja lapsen taitojen karttumiseen. *Vanhemmuutta ohjaavien tekijöiden* perustana on, että lapsi on tärkein ja lapsi hoidetaan parhaan kyvyn mukaan. Halu tarjota lapselleen parempaa kuin itsellä oli ohjaa vanhemmuudessa. Omien toimintatapojen hyväksi kokeminen ja onnistumisen kokemukset ovat voimavaroja. Oma vakaumus osaltaan ohjaa vanhemmuutta.

”...lapsi on tärkeintä meidän elämässä ja todellakin hoidetaan ja huolletaan parhaan kykymme mukaan.”

Rakkauden osoitukset vahvistavat vanhemmuutta. Lapsen hellyyden ja rakkauden osoitukset sekä puolisolta saatu positiivinen huomio toimivat voimavaroina vanhemmuudessa.

Lapsen taitojen karttuminen antaa tukea vanhemmuuden vahvistumiseen, kun vanhemmat huomaavat lapsen kehittyvän taidoissaan. Kiinnostus kirjoihin, uusien sanojen oppiminen sekä uuden laulun oppiminen auttavat vanhempia huomaamaan lapsensa taitojen karttumisen. Lapsen ensimmäiset askeleet ovat merkittävä tapahtuma.

7.3.2 Perheen tukiverkosto

Perheen tukiverkosto muodostuu läheis- ja vertaistuesta, neuvolasta ja muista tukijoista. *Läheis- ja vertaistukea* vanhemmat saavat puolisolta, isovanhemmilta sekä suvun lapsiperheiltä ja lapsen kummeilta. Ystävät, samassa elämäntilanteessa olevat ystävät ja tuttavapiirin lapsiperheet ovat myös vanhempien tukena.

Neuvolasta vanhemmat kokevat saaneensa hyviä ohjeita vanhemmuuden tueksi. Vanhemmat kokevat, että neuvolassa ollaan aidosti kiinnostuneita perheen asioista eikä perhettä ole jätetty ilman tukea perhettä askarruttavissa asioissa.

”Parasta oli tunne neuvolatäidin aidosta kiinnostuksesta meidän avunpyyntöä kohtaan.”

Muita tukijoita vanhempien kokemusten mukaan ovat Kriisikeskus Mobile ja Perheasiainneuvottelukeskus. Oma aika on vanhemmille tärkeää ja perhettä tukevaa. Säännöllinen työaika ja työn kokeminen voimavarana helpottavat vanhempia ja koko perhettä. Vanhemmat saavat tukea myös Internetin keskustelufoorumeilta.

7.3.3 Muita voimavaroja

Vanhemmat pitävät riittävää nukkumistaan tärkeänä. Vanhemmat kokevat voivansa ylläpitää sosiaalista elämää myös lapsen kanssa. Huumori auttaa jaksamaan.

”Nyt parasta aikaa on menossa sellainenkin uhma ettei oo tosikaan. Onneksi ollaan osattu ottaa se aika pitkältä huumorilla ja tähän asti ollaan ainakin selvitty.”

8 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Erityispiirre eettisissä kysymyksissä on, että ei voida vedota ainoastaan faktatietoon, vaan ensisijaisesti kyse on arvovalinnoista (Vuori-Kemilä, Lindroos, Nevala & Virtanen 2005, 27). Kaikki tutkimukset sisältävät monia päätöksiä, jolloin tutkijan etiikkaa koetellaan lukuisia kertoja tutkimuksen edetessä. Tutkimuksen eettisiä kysymyksiä voivat olla esimerkiksi tutkimuslupa-asiat, tiedonkeruuseen liittyvät ongelmat, tutkimuskohteen hyödyntäminen ja tutkimuksesta tiedottaminen. (Eskola & Suoranta 1998, 52-53.) Ihmisiin kohdistuvassa tutkimuksessa on erityisen tärkeää selvittää miten tutkittavien henkilöiden suostumus hankitaan. On selvitettävä myös millaista tietoa heille annetaan ja sisältyykö riskejä heidän osallistumiseensa. (Hirsjärvi ym. 2008, 25.)

Tutkimuslupa anottiin Seinäjoen kaupungin sosiaali- ja terveyskeskuksesta tulosaluepäälliköltä ja Seinäjoen terveyskeskuksen hoitotyön johtajalta. (Liite 6.) Tutkimuksen suorittamiseen riitti tämä yksi lupa, sillä vanhempien osallistuminen oli vapaaehtoista, eikä heidän tarvinnut allekirjoittaa erillistä suostumusta. Tutkimuksessa pyrittiin siihen, että tutkittavien henkilöllisyys ei tullut missään vaiheessa tutkijoiden tietoon. Tutkittavat valittiin useista eri neuvoloista, jolloin myöskään neuvoloiden henkilökunta ei voi yhdistää tutkittavia tuloksiin. Neuvolat eivät olleet opinnäytetyön tekijöiden kotipaikkakunnilta, mikä osaltaan lisäsi tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksesta tiedotettiin tutkittaville saatekirjeessä.

Opinnäytetyön tutkimuksen luotettavuus pohjautuu useiden eri lähteiden käyttöön, niin teorian tiedon kuin tiedonantajienkin osalta. Opinnäytetyössä tulee selkeiden tekstiviitteiden ja lähdemerkintöjen avulla esiin se, perustuuko tieto lähteeseen vai onko se tutkijoiden omaa pohdintaa. Tutkimuksen tulokset ja tutkimuksesta saatava tieto esitetään sellaisena kuin se todellisuudessa on, eikä sitä muokattu muunlaiseksi. Tärkeää on erottaa omat ennakkokäsitykset ja oletukset saaduista tutkimustuloksista sekä hyväksyä saatu tieto sellaisenaan kuin se todellisuudessa on. Opinnäytetyön luotettavuutta pyrittiin lisäämään siten, että tutkimuksen kaikki vaiheet raportoitiin tarkasti. Erilaiset päätökset ja päätelmät pyrittiin perustelemaan

omaa ja aiempaa teoriatietoa hyödyntäen. Tutkimustuloksia analysoitaessa oli luotettavuuden kannalta merkittävää, että opinnäytetyön tekijöitä on kolme. Tämä ehkäisi tutkimustulosten muuttumista. Luotettava tutkimus perustuu rehellisyyteen ja mahdollisten ennalta odottamattomien asioiden hyväksymiseen.

Sisällönanalyysin luotettavuus. Sisällönanalyysin luotettavuuden kannalta yhtenä ongelmana voi olla tutkijan oman ajatusmaailman vaikuttaminen sisällönanalyysin ratkaisuihin. Haasteellista on aineiston pelkistäminen ja kategorioiden muodostaminen niin, että ne kuvaavat tutkittavaa ilmiötä mahdollisimman luotettavasti. Tulosta ei voida pitää luotettavana, mikäli muodostettujen kategorioiden yhteyttä aineistoon ei voida osoittaa. Sisällönanalyysin luotettavuuden lisäämiseksi usein suositellaan face-validiteetin käyttöä. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 10; Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 36-37.)

Sisällönanalyysiä teki kolme tutkimuksen tekijää, minkä vuoksi saatua tulosta voidaan pitää luotettavana ilman face-validiteetin käyttöä. Kolmen tutkimuksen tekijän yhteistyö edesauttoi aineistosta nousseiden merkitysten pysymistä muuttumattomana. Aineistosta muodostettujen kategorioiden yhteys aineistoon on ilmeinen, sillä analyysin teossa on noudatettu erityistä tarkkaavaisuutta ja huolellisuutta. Alkuperäisten lausumien pelkistäminen pyrittiin tekemään siten, että lausumien merkitys pysyy muuttumattomana, mutta yksittäisiä vanhempia ei pystytä tunnistamaan. Luotettavuutta lisäsi yksilötyöskentelyssä tuotettujen ryhmittelyjen samankaltaisuus. Pienistä eroavaisuuksista keskusteltiin ja niitä pohdittiin kriittisesti.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä luvussa vertaamme ja täydennämme opinnäytetyömme tutkimustuloksia muihin vanhemmuutta käsitteleviin tutkimuksiin sekä teemme johtopäätöksiä kerättyjen tietojen perusteella. Pohdimme vanhemmuutta kokonaisvaltaisesti sekä teemme kehittämis- ja jatkotutkimusehdotuksia.

Opinnäytetyömme tukee suuntautumistamme sairaanhoitajina mielenterveyden hoitotyöhön. Mielenterveyden hoitotyössä painottuu yhä enemmän perhehoitotyö ja asiakkaina on paljon perheitä. Opinnäytetyömme kautta saatu tieto voi osaltaan auttaa työskentelemään perheiden parissa ja ajattelemaan asioita perheiden ja vanhempien näkökulmasta. Opinnäytetyömme ja aikaisempien tutkimusten kartoittamista vanhempien käsityksistä sekä mielipiteistä saatu tutkimustieto on hyväksi ja auttaa ammattiimme kasvamisessa.

9.1 Hyvän vanhemmuuden toteutuminen

Opinnäytetyömme tutkimukseen osallistuneet vanhemmat liittyivät hyvään vanhemmuuteen lapsen tarpeista huolehtimisen ja kehityksen tukemisen. Lisäksi vanhemmat pitivät tärkeinä kasvatuseriaatteita ja tapakasvatusta sekä tiettyjä vanhemmuudessa tarpeellisena pidettyjä ominaisuuksia.

Opinnäytetyömme tutkimustulosten suuntaisesti Piensohon (2006, 36-37) tutkimuksessa vanhemmat korostivat perheen ja lasten olevan tärkeintä elämässä. Väestöliiton (Paajanen 2006, 56-57) vuoden 2006 perhebarometrin mukaan isät pitävät tärkeänä yhteistä aikaa lapsen ja perheen kanssa sekä hellyyden ja rakkauden osoittamista. Lapsen tarpeiden huomiointi, huolenpito ja turvallisuuden antaminen lapselle koettiin tärkeänä. Väestöliiton (Seppälä 2000, 31, 40) vuoden 2000 perhebarometrissa vanhemmat toivat esiin, että he pitävät tärkeänä hyväksynnän tunteen välittymistä ja he pitävät lähes itsestäänselvytenä turvallisuuden tunteen luomista lapselle. Samoja asioita tuli esiin myös

opinnäytetyömme tuloksissa. Lisäksi perhebarometrissa 2006 (Paajanen 2006, 56-57) isät kokivat tärkeänä vastuuntuntoisuuden ja perheestä huolehtimisen sekä lapsen kuuntelemisen, tukemisen ja kannustamisen.

Opinnäytetyömme tuloksista ilmeni, että vanhemmat pitävät kasvatuseriaatteita ja tapakasvatusta tärkeinä asioina. Opinnäytetyömme tuloksissa, Eirolan (2003, 99) tutkimuksessa ja perhebarometrissa 2000 (Seppälä 2000, 40) vanhemmat korostivat lapsen kasvattamista ymmärtämään oikean ja väärän ero sekä kunnioittamaan toista ihmistä samalla toimien itse mallina lapselle. Lisäksi perhebarometrissa 2000 (Seppälä 2000, 40, 65) vanhemmat pitivät tärkeimpinä kasvatustehtävinä perusturvallisuuden kuuluvia asioita sekä eettisten ja moraalisien sääntöjen opettamisen. Myös kasvattaminen vastuuseen itsestä ja muista koettiin merkittävänä. Paletti-tutkimuksessa (Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009, 55) tutkittavat vanhemmat korostivat kasvatuseriaatteinaan lämpimyyttä, perustelevaa rajojen asettamista, lapsen kuuntelemista ja neuvottelevuutta.

Perhebarometrissa 2006 (Paajanen 2006, 67) ilmeni, että puolet isistä oli sitä mieltä, että isän rooliin kuuluu perheen auktoriteettina oleminen sekä rajojen asettaminen lapsen toiminnalle. Opinnäytetyössämme vanhemmat korostivat rajojen asettamisen tärkeyttä. Eirolan (2003, 99) mukaan käytöstopojen ja sosiaalisten taitojen opettaminen ovat vanhempien tavoite. Yhteistä tekemistä, yhdessä leikkimistä ja yhteisen ajan merkitystä arvostetaan. Opinnäytetyömme tutkimuksessa nämä samat asiat tulivat esille.

Tutkimuksien perusteella voidaan todeta, että nykyisin vanhemmuus on menossa kohti isien tasavertaistamista vanhempana ja isien huomioimista niin, että perinteinen äidin rooli on väistymässä. Isien keskeisin tehtävä ei ole enää perheen elannosta huolehtiminen vaan isien rooli lasten huolehtimisessa on lisääntynyt, jolloin yhteinen ja tasavertainen vanhemmuus korostuu aiempaa enemmän. Jo neuvolassa isien olisi hyvä olla mukana alusta asti. Usein ajatellaan, että neuvolassa isiä ei tarvita ja että neuvolassa käsiteltävät asiat eivät niinkään kosketa isiä. Neuvola voisi enemmän motivoida isiä olemaan mukana heti alusta alkaen. Kaikkia osapuolia tukisi isän mukana oleminen neuvolassa ja se olisi suurena apuna jo odotusaikana sekä tulevaisuudessa lapsen kanssa. Voidaan

todeta, että nykyisät ovat jo osallistuvampia kuin aiemmat sukupolvet ja siihen kannustetaan yhä enemmän koko ajan. (Kts. Paajanen 2006; Piensoho 2006; Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvoloissa 2008.)

Tutkimukseemme vastanneet vanhemmat kuvasivat hyvää vanhemmuutta yhteneväisesti sekä toisiaan täydentävästi. Tästä voidaan päätellä, että saadut tulokset kuvastavat hyvin yleistä käsitystä hyvästä vanhemmuudesta. Tulokset kuvaavat hyvän vanhemman ominaisuudet ja taidot realistisiksi ja saavutettavissa oleviksi. Tutkittavat eivät liittäneet hyvään vanhemmuuteen yli-ihanteellisia asioita ja piirteitä. He eivät myöskään kuvanneet millainen vanhemman pitäisi olla, vaan millaisia he kokevat itse olevansa vanhempina. Vanhemmat ovat mitä ilmeisimmin melko tyytyväisiä omaan vanhemmuuteensa.

Opinnäytetyön tutkimustuloksista sekä aikaisemmista tutkimustuloksista voidaan päätellä, että nykyaikana on olemassa hyvää vanhemmuutta. Hyvä vanhemmuus koetaan muunakin kuin lapsen perustarpeista huolehtimisena. Vanhemmuudessa nähdään myös tärkeänä tehtävänä kasvattaa lapsi siten, että hän tulee selviytymään elämässään. Myös erilaiset lapsen kokemat tunteet, erityisesti turvallisuuden tunne, koettiin tärkeänä fyysisten tarpeiden tyydyttymisen lisäksi. Vanhemmuus koetaan edelleen eräänlaisena elämäntehtävänä, mutta vanhemmuus on ainakin joiltain osin erilaista kuin aiemmin. Erilaiset yhteiskunnan mukanaan tuomat muutokset arvoissa, normeissa, asenteissa sekä erilaisissa arkipäivän asioissa, kuten työllisyydessä, vaikuttavat siihen mitä vanhemmuudelta ja vanhempana toimimiselta odotetaan sekä kuinka oma vanhemmuus koetaan. (Kts. Paajanen 2006; Piensoho 2006; Rönkä ym. 2009). Tämän tutkimuksen mukaan vanhemmat pystyvät toimimaan siten, että he voivat turvata lapsensa hyvän kasvun. Positiivisten tutkimustulosten lisäksi on muistettava, että yhteiskunnassa voi elää vanhempia, joiden vanhemmuus on kateissa ja joiden perhe tarvitsee erityistä tukea. Opinnäytetyön tutkimus haluttiin kohdistaa perinteisiin ydinperheisiin ongelmakeskeisyyttä korostamatta. Opinnäytetyössä olisi käsitelty erityisongelmia kuten mielenterveys- ja päihdeongelmia, mikäli niitä olisi ilmennyt tutkimustuloksissa.

Peruslähtökohtana opinnäytetyössä on, että lapsi on terve. Tiedonkeruulomakkeita jakaneille terveydenhoitajille osoitetussa saatekirjeessä ei kuitenkaan ollut vastaajana toimivien vanhempien kriteerinä, että heidän lapsensa täytyy olla terve. Emme siis voi tietää, jos jotkut vastanneista vanhemmista ovat esimerkiksi vammaisen lapsen vanhempia. Lapsella voi olla diabetes, astma tai lapsi voi olla vammautunut, mutta lapsen terveydentilaa ei koeta perheessä erityisenä haasteena, vaan se voidaan kokea normaaliin arkeen kuuluvana. Tällöin lapsen mahdollinen sairaus ei välttämättä tule esiin vastauksista ja ei voida varmasti tietää onko vastanneiden vanhempien lapsi terve.

Opinnäytetyön tutkimukseen vastanneiden vanhempien vähäisestä määrästä huolimatta vastaukset olivat monipuolisia ja hyödynnettäviä. Aikaisemmat tutkimukset tukevat vastauksista saatuja tuloksia siitä, että hyvää vanhemmuutta koetaan vielä olevan. Opinnäytetyömme tutkimuksen kautta saadut vanhemmuutta kuvaavat tutkimustulokset ovat yhteneväisiä ja samankaltaisia aikaisempien tutkimustulosten kanssa, mikä on tutkimuksemme kannalta myönteinen asia.

Opinnäytetyömme tutkimus kohdistui vanhempien kokemuksiin omasta vanhemmuudesta ja tutkimusta voisi jatkaa selvittämällä sitä, kuinka vanhempien kokemukset poikkeavat siitä mitä he ovat vanhemmuudelta odottaneet. Mielenkiintoista olisi myös tietää kuinka hyvä vanhemmuus on käsitetty eri aikakausina ja kuinka se poikkeaa nykyajan käsityksestä.

9.2 Vanhemmuutta kuormittavia tekijöitä

Opinnäytetyön tutkimukseen osallistuneet vanhemmat toivat esiin erilaisia haasteita, jotka vaikuttavat vanhemmuuteen. Haasteita koettiin perheeseen ja työhön, perheen talouteen, avun saamiseen sekä tiedon paljouteen liittyen. Menneisyyden vaikutus, haastavat tunteet, parisuhteen vaikeudet, erilaiset lapsen kehityksen mukana ilmenevät haasteet sekä muut yksittäiset haasteet nousivat esiin opinnäytetyön tutkimuksessa.

Eri tieteenalojen vanhemmuuteen liittyvät tutkimukset tukevat opinnäytetyön tutkimustuloksia. Opinnäytetyön tutkimustulosten ja muiden vanhemmuustutkimusten mukaan vanhemmat ovat sitoutuneita tehtäväänsä ja perhettä pidetään merkittävänä. Vanhemmuudesta ja vanhempana toimimisesta löydetään haasteita, mutta siitä huolimatta vanhemmuutta arvostetaan ja haasteet nähdään osana vanhemmuutta.

Työn ja perheen yhteensovittaminen sekä yhteiskunnan tuki. Piensohon (2006, 73, 82-83) tutkimuksessa ilmeni, että osalle vanhemmista työn ja perheen yhteensovittaminen tarkoittaa jatkuvaa neuvottelua ja järjestelyjä. Työ menee usein perheen edelle siitä huolimatta, että vanhemmat eivät sitä itse haluaisi. Tutkimuksen mukaan syyt tähän ristiriitaisuuteen ovat työkiireet, työmäärä, työpaikan resurssipula ja tunne siitä, että työntekijää ei kuunnella. Opinnäytetyömme tutkimukseen osallistuneet vanhemmat pitivät työn ja perheen yhteensovittamista haastavana. Perheen kannalta hankalien työvuorojen vuoksi tunnetaan joskus huonoa omaatuntoa. Perhebarometrissa 2000 (Seppälä 2000, 46) todetaan, että pienten lasten vanhemmat halusivat mahdollisuuden lyhyemmän työpäivän tekemiseen sekä toivoivat joustavuutta työaikoihin. Vanhemmat suosivat osa-aikatyötä, mutta se ei ollut kaikille tutkittaville taloudellisesti mahdollista. Piensohon (2006, 77-78) tutkimuksessa käsiteltiin myös yhteiskunnan vaikutusta työn ja perheen yhteensovittamisessa ja vanhemmat korostivat, että tarvitaan uusia lakeja ja asetuksia helpottamaan vanhempien taloudellista tilannetta.

Opinnäytetyömme tulokset kertovat yhteiskunnan tukevan vanhemmuutta huonosti. Kotivanhemmuus ei ole kaikille mahdollista, sillä kotihoito koetaan huonosti tuetuksi. Perheen ja työn yhteensovittamiseksi olisi tarpeellista kehittää lapsiperheille tarkoitettuja tukijärjestelmiä, kuten lasten kotihoidontukea, nykyajan tarpeita vastaavaksi (Paajanen 2005, 69-70; Seppälä 2000, 47). Vanhempainvapaiden käyttö tulisi tehdä taloudellisesti mahdolliseksi, jos yhteiskunta haluaa vanhempien niitä käyttävän. Työn ja perheen yhteensovittamisen onnistuminen edellyttää arjen tehtävien, kuten lasten hoidon ja kotitöiden tasapuolista hoitamista. (Piensoho 2006, 78, 84.) Tähän seikkaan liittyen Paletti-tutkimukseen (Malinen & Rönkä 2009, 190-191) osallistuneet

vanhemmat kokivat, että pitkät työpäivät kuormittavat perheitä. Tällaisina päivinä kotona hoidettaville asioille ei jää tarpeeksi aikaa. Myös Stakesin Hyvinvointi ja palvelut (HYPA) –hankkeen tutkimustulokset (Lammi-Taskula & Salmi 2009, 42-46; Salmi, Sauli & Lammi-Taskula 2009, 83) tuovat esiin samankaltaisia haasteita kuin Seppälän (2000) tutkimus, Piensohon (2006) tutkimus ja Paletti-tutkimus (2009).

Opinnäytetyön tutkimuksen tulokset osoittavat, että enimmät haasteet vanhemmuudelle aiheuttivat työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyvät asiat sekä aivan normaaliin arkielämään liittyvät asiat. Tämä voidaan nähdä merkittävänä haasteena sekä muutosta ja uusia ratkaisuja vaativana asiana. Vanhemmat voivat kokea työssä käymisen ristiriitaisena asiana sillä työ vie aikaa perheeltä aiheuttaen mahdollisesti huonoa omaatuntoa. Toisaalta työssä käynnin avulla voi jaksaa paremmin pikkulapsiperheen arkea. Eräässä vanhempien kirjoittamassa vastauksessa tulee esiin kuinka he kokevat, että kotiäitiyttä ihannoidaan eikä työssä käyvää äitiä arvosteta. Annetaanko vielä nykyäänkään työssä käyville sekä kotiäideille riittävästi tukea heidän ratkaisuihinsa? Pidetäänkö vain kotiäitiyttä ainoana oikeana ratkaisuna lapsen hyvinvoinnin kannalta? Tutkimuksissa ilmeni, että yhteiskunnan koetaan tukevan huonosti kotivanhemmuutta. Pohdimme, että luottaako yhteiskunta siihen, että niin sanotut todelliset kotiäidit ja –isät jäävät hoitamaan lasta kotiin vaikka yhteiskunnan antamat tuet olisivat kuinka huonoja? Yhteiskunnan tulisi tukea paremmin myös vanhempia, jotka haluavat tehdä työtä esimerkiksi osa-aikaisesti. Siitä tulisi tehdä hyödyllisempää myös työnantajalle esimerkiksi erilaisten tukien avulla, jotka mahdollistaisivat useamman osa-aikaisen työntekijän palkkaamisen. Tällöin pienten lasten vanhemmat voisivat antaa enemmän aikaa perheelleen ja työnantaja voisi ottaa lisää työntekijöitä. Tällainen kokonaisvaltainen perhemyönteisyys yhteiskunnan ja työnantajan taholta voisi lisätä perheiden ja työyhteisöjen hyvinvointia. Pikkulapsivaihe perheessä on vain väliaikaista, mutta siihen panostaminen on kannattavaa. (Kts. Seppälä 2000; Paajanen 2005; Piensoho 2006; Rönkä ym. 2009.)

Pohdimme, että kotihoidon tukea ja mahdollisesti myös lapsilisää voisi olla hyvä korottaa. Korotuksien tarve olisi hyvä ottaa huomioon etenkin matalatuloisten

kohdalla. Kaikille kotihoito ei ole nimenomaan taloudellisten ongelmien vuoksi mahdollista, vaikka halua kuinka löytyisi. Yksi ehdotus voisi olla, että kotihoidon tukea saisi pidemmän aikaa. Kotona voisi olla hoidettavana samaan aikaan useampia kotihoidon piiriin kuuluvia lapsia, joista jokaisesta saisi kotihoidon tukea pidemmän aikaa kuin nykyisin. Vanhemmat voisivat jakaa ehkä tasaisemmin lapsen kotihoidon toteuttamisen, jos se olisi mahdollista molemmille toteuttaa nykyistä pidempinä ajanjaksoina. Perhekeskeisyys lisääntyisi, kiire ja muut negatiiviset asiat mahdollisesti vähenisivät, jos yhteiskunta ja työelämä tukisivat vanhemmuutta enemmän jatkuvien vaatimuksien sijaan. Kotivanhemmuudesta tehtäisiin arvokkaampaa ja se olisi merkittävää työtä uusien sukupolvien hyvinvoinnin edistämiseksi. (Kts. Seppälä 2000; Paajanen 2005; Paajanen 2006; Paajanen 2007.)

Tuloksista ilmeni, että kotiäitiys voidaan kokea haastavana. Kaikki eivät koe kotiäitiyttä tai kotivanhemmuutta itselleen ominaisena tapana toteuttaa itseään. Tästä aiheesta voisi olla hyvä keskustella julkisesti enemmän. Olisi tärkeää tukea heitä vanhemmuudessa etenkin niin kauan kun he kotivanhempana toimivat. Tämä voisi osaltaan ehkäistä syrjäytymistä, yksinäisyyttä ja väsymystä. Hyviä tukikeinoja voisivat olla esimerkiksi erilaiset perhekahvilat, kotiin kohdistettu apu, lastenhoitoapu tai erilaiset vanhemmille suunnatut ryhmät.

Parisuhde. Paletti-tutkimuksessa (Rönkä ym. 2009, 277) ilmeni, että vanhempien välisen parisuhteen toimivuus vaikuttaa paljon arjen sujuvuuteen. Tutkimukset osoittavat, että kun perheessä on pieniä lapsia, se on yksi parisuhteen haastavin jakso. Perhebarometreissa (Paajanen 2003, 42-43; Paajanen 2005, 54-56; Paajanen 2007, 45-46) on todettu, että yleisimmät riitaa aiheuttavat asiat parisuhteessa ovat kotitöiden jakaminen sekä talouteen ja lastenkasvatukseen liittyvät asiat. Eirolan (2003, 110) ja Paajasen (2005, 53-54) tutkimuksissa on käynyt ilmi, että vanhemmat eivät muista aina antaa toisilleen myönteistä palautetta. Yhteisen ajan vähyyys vaikeuttaa toisen huomioon ottamista ja parisuhteen hoitamista. Vanhemmat kokivat, että lapselle on hankala saada hoitaja silloin, kun vanhemmilla olisi yhteistä vapaa-aikaa. Perhebarometrissa 2006 (Paajanen 2006, 93) ja Paletti-tutkimuksessa (Rönkä ym. 2009, 274-275) vanhemmat toivat ilmi, että aikaa parisuhteen hoitamiseen ei ole helppo löytää.

Välillä vaativakin perhe-elämä ja lapsen hoito vievät ajan parisuhteelta mikäli vanhemmat eivät sitä huomaa erityisesti varata. Opinnäytetyössämmekin vanhemmat toivat esiin parisuhteen vaikeuksia, joista he korostivat erityisesti kahdenkeskisen ajan vähyyttä.

Parisuhteen tukeminen on tärkeää perhe-elämää ajatellen. Miten tukemista voisi parantaa jo nykyisten keinojen lisäksi? Neuvolassa olisi hyvä käsitellä parisuhdetta mahdollisesti laajemmin ja ottaa rohkeasti esiin vanhempien parisuhteeseen liittyviä asioita. Äitiyspakkauksen mukana jaetaan opaslehtisiä parisuhteen hoitamiseen liittyen, mutta riittääkö opaslehtisten jako, jos asioista ei keskustella tarpeeksi? Me suomalaiset voimme olla tässä asiassa melko sisänpäin kääntyneitä. Ei ole helppoa puhua niinkin henkilökohtaisesta asiasta kuin parisuhde ja varsinkaan silloin, jos siinä esiintyy ongelmia. Lapsen paras on usein kaiken muun edellä ja se voi jättää alleen monesti parisuhteen ajan. Parisuhteeseenkin olisi kuitenkin hyvä muistaa panostaa. Hyvin toimiva parisuhde voi olla vanhemmuuden perusta ja toimia myös hyvänä voimavarana vanhemmille. Toimiva parisuhde on ilo sekä vanhemmille että lapselle. Lapsi aistii vanhempiensa hyvän sekä pahan olon ja tulisivin muistaa, että kun vanhempien on hyvä olla, niin lapsella on paremmat edellytykset hyvään oloon. (Kts. Eirola 2003; Paajanen 2003; Rönkä ym. 2009.)

Arjen ongelmatilanteet. Vanhemmat kokivat arkitilanteissa taitonsa olevan riittämättömiä. Vanhemmat kokivat heihin kohdistuvan monia erilaisia vaatimuksia, jotka kuormittavat vanhemmuutta. Vanhempien työnjako ei äitien mukaan sujunut ja äitien jaksaminen oli heikentynyt heidän ollessaan väsyneitä hoitamaan lapsia jatkuvasti. (Eirola 2003, 80-81.) Perhebarometrissa 2005 (Paajanen 2005, 66-68) vanhemmat kertoivat kaivanneensa tukea lastenhoitoon, hoitokäytäntöihin ja lapsen kasvatukseen liittyen. Tukea ja apua tarvitaan vanhempana jaksamisessa, vanhemmuuteen kasvamisessa ja lapsen sairastaessa. Lapsen sairastuminen on etenkin työssäkäyville vanhemmille ongelmia aiheuttava tilanne, kun heidän tulee miettiä hoitojärjestelyjä uudelleen (Paajanen 2006, 94; Piensoho 2006, 54). Opinnäytetyön tuloksista ei ilmennyt, että lapsen sairaudet koettaisiin merkittävänä haasteena. Haasteissa oli tuotu kuitenkin esiin allergia-asiat. Lapsen allergia-asiat haasteena ovat usein osa jokapäiväistä elämää ja tästä ehkä johtui saatu tulos.

Lapsen satunnaiset sairastelut eivät ilmeisesti kuormita merkittävästi perheen voimavaroja muuten kuin sairastelun ollessa ajankohtaista. Jotkut vanhemmat voivat kuitenkin olla huolissaan lapsen mahdollisista sairasteluista etukäteen.

Paletti-tutkimuksessa (Kivijärvi ym. 2009, 55, 59-60, 66) ilmeni, että vanhemmat kokevat joskus vanhemmuutta koskevaa stressiä. Stressin aiheuttajia olivat arjen kasvatustehtävät, kuten lasten sotkujen siivoaminen ja lapsen haastava käytös. Äidit kokivat lapsen kasvattamisen vaikeampana kuin isät ja äideillä oli vanhemmuuteen liittyviä huolenaiheita eli kurinpito-ongelmia, ristiriitoja sekä erityisesti syyllisyyden tunteita ja kokemuksia vanhemmuuden kuormittavuudesta enemmän kuin isillä. Erityisesti väsyneinä vanhemmat kokevat vaikeana hallita omia tunteitaan. Tällöin vanhempi saattaa olla kärsimätön ja hermostua lapselle helpommin. Johdonmukaisuus ja lapsen ymmärtäminen saattavat kärsiä väsymyksen hetkinä. Malinen ym. (2006, 350-351) havaitsivat tutkimuksessaan, että äitien käyttäytyminen lapsia kohtaan muuttui isiä helpommin ongelma- ja stressitilanteessa. Vanhemmat toivat esiin, että puolison reagointi ongelma- tai stressitilanteessa vaikuttaa myös toisen vanhemman tapaan reagoida. Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat arvioivat suhteensa lapsiinsa sitä paremmaksi, mitä hallitumpaa oma reagointi oli ongelmatilanteissa. Oma vanhemmuuden rooli koettiin sitä vähemmän rajoittavaksi, mitä parempi suhde oli omiin lapsiin. On huomioitu, että lastaan kotona hoitavat äidit voivat olla stressaantuneempia kuin kodin ulkopuolella työssä käyvät äidit (Saisto, Salmela-Aro, Nurmi & Halmesmäki 2004, 228). Opinnäytetyömme tuloksissa ilmeni, että vanhemmat kokevat haastavia tunteita ja lapsen kehityksen mukana tulevat haasteet voivat olla myös stressin aiheuttajia.

Avun pyytäminen ja saaminen olivat eräs opinnäytetyön tutkimukseen osallistuneiden vanhempien kokemista haasteista. Pohdimme, että kuvastaako tämä sitä, että nykyään lapset opetetaan toimimaan itsenäisesti ja ihmisten odotetaan pärjäävän omillaan. Onko suomalainen kulttuuri sellainen, että se odottaa perheiden pärjäävän omillaan? Kasvatetaanko meidät siihen? Onko avun pyytäminen vaikeutunut, koska isovanhemmat ja muut sukulaiset eivät asu enää perheen läheisyydessä kuten ennen on ollut? Kuinkahan moni lapsiperhe todella kokee avun pyytämisen vaikeana? Avun pyytämisen ja saamisen vaikeus voi

johtaa lopulta ongelmien kärjistymiseen ja perheen pitkäaikaisen ja intensiivisen avun tarpeeseen. Avun saaminen koettiin mahdollisena, mutta sen pyytäminen haastavana. Ehkä nykyään avun pyytäminen on pyritty tekemään helpommaksi esimerkiksi erilaisten auttavien puhelinten kautta, mutta siitä huolimatta avun pyytämistä ei koeta luonnollisena.

Suomalaisissa perheissä on liikaa ongelmia, pahoinvointia ja avo- tai avioeroja. Odottavatko vanhemmat liian kauan ennen kuin pyytävät apua tilanteeseensa? Osaavatko tukiverkoston kuuluvat tarjota apua vanhemmille? Erilaisten yhteiskunnallisten, työelämän ja perhe-elämän vaatimusten edessä pyritään suoriutumaan kaikesta mahdollisimman itsenäisesti, jolloin vanhemmat saattavat tinkiä omasta ajastaan ja parisuhteen hyvinvoinnista liikaa. (Kts. Paajanen 2005; Malinen & Sevón 2009.)

Kuten opinnäytetyön tutkimuksessa, myös lastenneuvolan vanhempainryhmiin liittyvässä tutkimuksessa (Järvinen, Åstedt- Kurki, Tarkka & Paavilainen 2000, 274) on huomioitu, että tiedon tarve on suuri etenkin pienten lasten äideillä. He kokivat tärkeänä sen, että voivat halutessaan kysyä ja keskustella erilaisista vanhemmuuteen liittyvistä asioista asiantuntijoiden kanssa. Äidit toivat esiin sen, että tietoa on saatavilla useista lähteistä, mutta perheelle sopivan tiedon löytäminen on joskus vaikeaa.

Vanhemmuutta koskevat tutkimukset ovat usein kohdistuneet ongelmakeskeisyyteen enemmän kuin tavalliseen vanhemmuuteen. Koimme tärkeänä, että tutkimuksemme auttaa meitä ymmärtämään vanhemmuuden arkea. Sairaanhoidajina tulemme kohtaamaan työssämme todennäköisesti niin erilaisista ongelmista kärsiviä perheitä kuin hyvinvoiviakin perheitä. Voidaksemme auttaa erilaisia perheitä, on tärkeää ymmärtää millainen on tavallinen ja hyvinvoiva lapsiperhe. Tämä toimii perhehoitotyön osaamisen perustana.

Vanhempien lapsuudenkokemukset. Tutkittaessa vanhempien lapsuudenkokemusten vaikutusta omaan vanhemmuuteen on todettu, että isät haluavat viettää enemmän aikaa lastensa kanssa kuin oma isä on aikoinaan viettänyt. Toisin kuin oma isä, tutkimukseen osallistuneet isät haluavat

työskennellä vähemmän sekä hoitaa parisuhdettaan paremmin. Isät pitävät tuomittavana liiallista alkoholin käyttöä ja fyysistä kuritusta kasvatukseen. (Paajanen 2006, 57-58.) Omien lapsuudenkokemusten on todettu vaikuttavan vanhempien tapaan rajoittaa lasta (Eirola 2003, 100). Opinnäytetyön tutkimukseen osallistuneet vanhemmat toivat osaltaan esiin omien lapsuudenkokemusten vaikutuksen omaan vanhemmuuteen sekä halun välttää omien vanhempien tekemiä virheitä.

Tunteet. Negatiivisten tunteiden paljous oli yllättänyt joitain vanhempia. Neuvolalla on merkittävä rooli olla tukemassa ja ohjaamassa, kun vanhemmuuteen kasvetaan. Tärkeää on, että neuvolassa puhutaan jo raskausaikana molemmille vanhemmille näistä epämiellyttävistä ja vaikeista tunteista. Olisi hyvä tuoda esille kaikenlaisten, myös negatiivisten tunteiden mahdollisuus ja osoittaa, että ne ovat luonnollinen osa vanhemmuutta tiettyyn rajaan saakka. Vanhemmuudessa koettujen vaikeiden tunteiden esiin tuominen voi olla vaikeaa, koska vanhemmuus nähdään toisinaan ehkä liiankin luonnollisena asiana ihmisen elämässä. Tämä voi olla etenkin vanhempien sukupolvien näkemys asiasta, mikä osaltaan vaikuttaa myös nuorempiin sukupolviin.

9.3 Vanhemmuutta tukevia tekijöitä

Opinnäytetyömme tutkimustuloksissa vanhemmat näkivät voimavaroina erilaisia vanhemmuutta ohjaavia tekijöitä, rakkauden saamisen ja lapsen taitojen karttumisen. Perheen tukena toimivat läheis- ja vertaistuenantajat, neuvola ja muut tuenantajat. Ne ovat tärkeä vanhemmuuden voimavara.

Työelämä. Kuten opinnäytetyömmekin tuloksissa, Seppälän (2000, 44-45) tutkimuksessa todetaan, että työllä voi olla positiivisia vaikutuksia perhe-elämään. Vanhemmat voivat kokea sen voimavarana ja se voi olla tapa toteuttaa itseään. Vanhempien viihtyminen työssään edesauttaa työn ja perheen yhteensovittamista. HYPA-tutkimuksen (Lammi-Taskula & Salmi 2009, 42) mukaan varsinkin pienten lasten äidit kokevat työn hyvänä vastapainona perhe-elämälle. Työn koetaan

samalla tukevan parisuhdetta. Myös Piensohon (2006, 40,42) ja Rönkön ym. (2009, 276) tutkimuksissa vanhemmat tuovat esiin työn kokemisen voimavarana.

Pienten lasten perheissä on päivä- ja viikkorytmi, joita määrittävät työ- ja päivähoitoajat. Varsinkin äidit ovat luoneet arkeensa rutiineja, jotka helpottavat elämää. Rutiinit antavat arkeen ennakoitavuutta, mikä helpottaa arkea ja sen suunnittelua. (Kinnunen, Malinen & Laitinen 2009, 144; Rönkä ym. 2009, 278, 282.)

Vanhemmuuden ilot. Piensohon (2006, 36) tutkimuksessa vanhemmat korostivat, että vanhempana oleminen merkitsee heille todella paljon. Vanhemmat panostavat vanhemmuuteen ja lapsen hyvinvointiin paljon eikä niistä tingitä kovin helposti (Rönkä ym. 2009, 274). HYPA-tutkimuksen (Lammi-Taskula & Bardy 2009, 61-62) ja Eiolan (2003, 99) tutkimuksen tuloksissa on nähtävissä, että vanhemmille tuovat iloa yhteiset juttelu- ja ruokailuhetket lasten kanssa. Yhteiset pelit, leikit, ulkoilu ja lukeminen olivat etenkin pienten lasten vanhemmille mieluisia asioita. Saunominen, television katsominen, harrastukset ja muu yhteinen tekeminen lasten kanssa koettiin myös iloa antavana. Pikkulapsiperheissä vietetään paljon aikaa yhdessä perheenä vapaa-ajalla ja varsinkin viikonloput pyhitetään perheelle (Rönkä ym. 2009, 278). Myös perhebarometrissa 2005 ja 2006 (Paajanen 2005, 51-52; Paajanen 2006, 97) vanhemmat tuovat esiin yhteisen tekemisen merkityksen. He kertovat, että vanhemmuuden parhaita puolia on lapsen kasvun ja kehityksen seuraaminen. Enemmistö vanhemmista oli ylpeitä vanhemmuudestaan ja he kokivat lapsen olevan parasta mitä heille on tapahtunut. Suuri osa vanhemmista koki itsetuntonsa vahvistuneen lapsen myötä.

Keskeinen voimavara vanhemmille on se, että on mahdollisuus olla vanhempi, äiti tai isä. Saa nähdä lapsen kehittyvän ja osoittavan kiintymystään. Tämä voi olla myös haaste, mutta on enemmänkin voimavara opinnäytetyön tutkimustulosten perusteella. Paletti-tutkimuksen (Kivijärvi ym. 2009, 64) tulosten mukaan lapsen kanssa yhdessä olemisen ja tekemisen sekä lapsen kasvun ja oppimisen seuraamisen lisäksi vanhemmat kertoivat yhden vanhempana olemisen antoisimmista asioista olevan lapsen antama hellyys ja läheisyys. Näiden lisäksi antoisana koettiin lapsen ilon seuraaminen ja juttujen kuunteleminen.

Opinnäytetyömme tutkimukseen osallistuneet vanhemmat pitivät tärkeänä voimavarana rakkauden saamista lapselta ja puolisoilta. Voimavaroja tukevat lapsen kehittyminen ja onnistumisen kokemukset vanhempana. Opinnäytetyön tutkimustuloksissa näkyi, että lasta ja perhettä arvostetaan ja niiden hyvinvoinnin eteen ollaan valmiita tekemään työtä. Vanhempien voimavaroissa näkyivät selvästi oma perhe ja vanhemmuus sekä perheen tukiverkosto.

Kaikkiaan tutkimukseen osallistuneet vanhemmat vaikuttivat tyytyväisiltä elämäänsä ja vanhemmuuteensa. Hyvään vanhemmuuteen liitettävät ominaisuudet ja taidot olivat melko samankaltaisia kaikkien vanhempien vastauksissa. Haasteita nousi esiin hieman enemmän kuin voimavaroja. Onkohan haasteita helpompi huomioda toisin kuin voimavaroja, jotka voivat jäädä osittain tunnistamatta? Opinnäytetyön ja aikaisempien tutkimusten tuloksista voidaan todeta, että vanhemmuuden vahvistuminen ei välttämättä vaadi mitään suuria tekoja vaan vanhemmuuden vahvistuminen voi koostua pienistä arkipäivän asioista.

Parisuhde. Malisen ym. (2006, 351) ja Paajasen (2003, 35) tutkimuksien mukaan vanhemmat ovat parisuhteeseensa varsin tyytyväisiä. Perhebarometrin 2005 ja 2006 (Paajanen 2005, 51-52; Paajanen 2006, 98) tutkimuksiin osallistuneet vanhemmat tunsivat lapsen syntymän jälkeen parisuhteensa parantuneen ja vahvistuneen. Malisen ja Sevónin (2009, 172, 174) tutkimus osoittaa, että tyytyväisyys parisuhteeseen ja kokemukset fyysisestä läheisyydestä liittyvät toisiinsa. Tutkimuksen vanhemmat kokivat arjen keskellä melko paljon fyysistä läheisyyttä ja päivittäiset hellyydenosoitukset kuuluivat elämään. Paajasen (2003, 38-39) tutkimuksesta selviää, että tärkeimpinä asioina parisuhteessa pidetään vahvaa luottamusta puolisoon sekä molemminpuolista arvostusta ja kunnioitusta. Parisuhde mahdollistaa ilojen ja surujen jakamisen. Parisuhde koettiin myös taloudellisen turvan ja ystävien tuojana.

Suhteeseen panostettiin ottamalla vastuuta yhteisistä tehtävistä, ilmaisemalla rakkautta ja läheisyyttä, päivittäisillä huomioinneilla sekä vuorovaikutuksella. Parhaimmillaan vanhempien välinen parisuhde antaa vanhemmille mahdollisuuden tunteiden ilmaisemiseen ja käsittelyyn sekä läheisyyteen. (Rönkä

ym. 2009, 278.) Enemmistö vanhemmista toi esille, että arjen tehtävien tasapuolinen jakaminen toteutuu heidän perheessään. Tasaisesti jaettu vanhemmuus on koko perheen etu. Puolisolta saatu tuki työ- ja perhe-elämään liittyvissä valinnoissa on tärkeää. (Piensoho 2006, 51-52.) Opinnäytetyömme tutkimustuloksissa on todettavissa, että vanhemmat arvostavat puolisolta saatavaa tukea ja positiivista huomiota.

Tukiverkosto. Vanhemmat tarvitsevat myös omaa aikaa, sillä se tukee heidän hyvinvointiaan (Piensoho 2006, 50). Isien ollessa työelämässä lapsen hoito jää pääasiassa äidin vastuulle. Tutkimuksien mukaan isät kuitenkin pyrkivät osallistumaan lapsen hoitoon mahdollisimman paljon vapaa-aikanaan sekä antamaan vaimolleen mahdollisuuden omaan aikaan. (Eirola 2003, 99; Paajanen 2006, 97.)

Opinnäytetyömme tuloksista on nähtävissä, että perheen tukiverkosto voi muodostua useista eri henkilöistä ja tahoista. Kuten opinnäytetyössämme, tutkimukset (Piensoho 2006, 58-59; Paajanen 2005, 62-63; Paajanen 2006, 65; Paajanen 2007, 62-63; Kinnunen ym. 2009, 145) osoittavat, että isovanhemmat ovat merkittävänä apuna mikäli lapselle tarvitaan hoitajaa. Ystävät ja tuttavat perheineen, lapsen kummit, sukulaiset, naapurit sekä hyvät työkaverit ovat apuna satunnaisissa lastenhoito-ongelmissa. Malinen ym. (2006, 352) tuovat esiin tutkimuksessaan, että äidit kokivat saavansa sosiaalista tukea läheisiltä ihmisiltä enemmän kuin isät. Isiä useammin äidit toivat esille tuntevansa apua antavia ihmisiä. Viljamaan (2003, 73) mukaan tärkeimmät äitien käyttämät sosiaalisen tuen lähteet olivat oma puoliso, oma suku ja ystävät. Isillä vastaavasti tärkeimmät tuen lähteet olivat oma puoliso, puolison suku ja oma suku.

Paajanen (2007, 63) tuo tutkimuksessaan esille, että vanhemmat voivat saada apua lastenhoitoon esimerkiksi kunnan perhetyöntekijältä, Mannerheimin lastensuojeluliitolta ja erilaisilta ostopalveluin saatavilta hoitajilta. Edellä mainittujen henkilöiden ja tahojen käytännön ja tiedollisen tuen lisäksi, vanhemmat saavat tietoa ja tukea myös neuvolasta ja internetin keskustelupalstoilta (Paajanen 2005, 64-65).

Perhebarometrin 2007 (Paajanen 2007, 62) mukaan tavallisimmat alle 3-vuotiaan lapsen hoitojärjestelyt ovat perhevapaan käyttö, kunnallinen päiväkotiki sekä kunnallinen perhepäivähoito. Toimiva päivähoitojärjestelmä, vanhempainvapaat sekä mahdollisuudet joustaa työajoissa tukevat pienten lasten vanhempia arjessa (Kinnunen ym. 2009, 142). Perheet käyttävät erilaisia neuvola- ja päivähoitopalveluita sekä lisäksi perhepalveluja kolmannelta sektorilta (Eirola 2003, 103). Opinnäytetyömme tutkimustulokset tukevat myös muiden kuin läheisten ihmisten antaman tuen tarvetta.

Vanhempien kokemukset päiväkotiki- ja perhepäivähoidosta ovat olleet myönteisiä (Piensoho 2006, 54). Vanhemmillä on mahdollisuus puhua kasvatukseen liittyvistä asioista kasvatustammattilaisten kanssa. Päivähoito tukee vanhemmuutta sekä mahdollistaa työn ja perheen yhteensovittamisen. Tyytyväisyys perheen ja päivähoidon väliseen yhteistyöhön paransi vanhempien jaksamista vanhempana. (Poikonen & Lehtipää 2009, 75; Rönkä ym. 2009, 274, 277.)

Vuoden 2005 perhebarometrissa (Paajanen 2005, 63-65) neuvola osoittautui tärkeäksi neuvojen ja tuen antajaksi omilta vanhemmilta saatujen neuvojen rinnalla. Neuvolalla oli merkittävä osa kasvatustneuvojen antajana. Erityisesti lapsen sairastuessa vanhemmat kokivat saaneensa apua neuvolasta. Neuvolasta saatiin tukea myös parisuhteeseen liittyviin asioihin. Opinnäytetyömme tutkimukseen osallistuneet vanhemmat kokivat, että neuvolassa ollaan aidosti kiinnostuneita perheestä ja neuvola koettiin tarpeelliseksi tuenantajaksi.

Sairaanhoidajina meidän on tärkeää tietää tavallisimpia muotoja perheiden tukiverkostoista, sillä niin yksilöä kuin perhettä hoidettaessa korostuu verkostokeskeinen ja moniammatillinen perhehoitotyö. Jatkossa olisi hyvä selvittää miten kotihoitoa voitaisiin tukea paremmin ja kuinka työn ja perhe-elämän yhteen sovittaminen olisi joustavampaa. Neuvolatyöhön voisi olla tarpeellista saada lisää toimintavaroja, koska neuvolalla on keskeinen rooli perheen hyvinvoinnin tukemisessa usean vuoden ajan. Neuvolatoimintaan panostaminen voisi tuoda merkittäviä säästöjä niin yhteiskunnalle kuin yksittäisille perheille mikäli perheet saisivat tukea ennen kuin asiat pääsevät muuttumaan liian vaikeiksi. Terveystneuhollon henkilökuntaa olisi hyvä kouluttaa aktiivisesti perhehoitotyön

toteuttamiseen, perheiden hyvinvoinnin arvioimiseen ja perheiden voimavarojen tunnistamiseen.

9.4 Opinnäytetyön tarkoituksen ja tavoitteiden toteutuminen

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia vanhemmuutta teorian pohjalta sekä vanhempien omien kokemusten kautta. Lisäksi tarkoituksena oli kuvata millainen vanhemman tulee olla turvatakseen lapsen hyvä kasvu sekä mitä haasteita ja voimavaroja vanhemmuudessa on. Pohdimme, että tarkoitukset tavoitettiin, vaikka vanhempien kokemustietoa saatiin toivottua vähemmän. Keskityimme sitäkin enemmän aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin ja niiden tulosten hyödyntämiseen opinnäytetyön tulosten tukena. Pohdimme myös, että lapsen hyvän kasvun edellytykset ja vanhempien kokemat haasteet sekä voimavarat on selvitetty opinnäytetyössä monipuolisesti aiheemme rajauksien mukaisesti.

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada uutta tietoa ja yhdistää sitä jo olemassa olevaan tietoon. Varsinaista uutta tietoa tutkimustuloksemme eivät antaneet, mutta ne vahvistivat jo olemassa olevaa tietoa vanhemmuudesta. Tutkimustuloksemme toivat esiin vanhempien omaa kokemusmaailmaa. Tavoitteena oli myös selvittää onko eroavaisuuksia teorian tiedossa kuvattun ja käytännössä koetun vanhemmuuden välillä. Pohdimme, että teorian tiedossa kuvattu ja käytännössä koettu vanhemmuus perustuvat pitkälti samoihin lapsen tarpeet täyttäviin vanhemmuuden peruselementteihin. Opinnäytetyön tiedon oli tarkoitus tukea terveydenhuollon ammattilaisia sekä vanhempia. Opinnäytetyön tieto ohjaa terveydenhuollon ammattilaisia tunnistamaan jo pieniä perheen voimavaroja satunnaisesti kuluttavia tekijöitä ja perheiden tuen tarpeita. Vanhemmat voivat saada opinnäytetyön tarjoamasta tiedosta tukea omaan vanhemmuuteensa.

9.5 Tutkimusmenetelmän arviointi

Tässä luvussa vertaamme laadullista ja määrällistä tutkimusmenetelmää opinnäytetyömme toteutuksen kannalta. Opinnäytetyömme tutkimusmenetelmänä käytimme laadullista tutkimusmenetelmää.

Määrällisen tutkimusmenetelmän avulla tutkimukseen vastanneiden määrä olisi voinut olla suurempi, koska kyselylomakkeiden vastaanottajien määrä olisi ollut suurempi. Määrällisen tutkimusmenetelmän kyselylomakkeeseen olisi voinut olla helpompi ja nopeampi vastata. Kysymyksiä olisi ollut enemmän, mutta niihin olisi ollut valmiit vastausvaihtoehdot ja vastauksia ei olisi tarvinnut pohtia kuten avoimiin kysymyksiin vastattaessa. Määrällisen tutkimuksen kyselylomake on ehkä tutumpi ihmisille eikä siihen vastaaminen vaadi luovuutta kirjoittamisessa. Määrällisellä tutkimusmenetelmällä vastauksia olisi voinut saada enemmän, mutta ne eivät olisi olleet yhtä syvällisiä kuin laadullisella tutkimusmenetelmällä saadut vastaukset. Laadullinen tutkimusmenetelmä sallii henkilökohtaisten näkemysten ilmaisemisen ja mahdollistaa vastaajan kertomaan miten hän todella asiat kokee. Näitä asioita pidimme erityisen tärkeänä tutkimusmenetelmää valittaessa.

Haastattelu tiedonkeruumenetelmänä olisi antanut mahdollisuuden esittää tarkentavia lisäkysymyksiä sekä haastattelijoille että haastateltaville. Haastattelu olisi vähentänyt vastausten tulkinnanvaraisuutta, mikä osaltaan olisi lisännyt tutkimustulosten luotettavuutta. Haastattelijoina olisimme voineet havainnoida ja tulkita haastateltavien ilmeitä ja eleitä vastausten lisäksi. Katsoimme, että meillä ei ollut mahdollisuutta toteuttaa haastatteluja tiedonkeruumenetelmänä, koska se olisi vaatinut liikaa aikaa ja rahaa opiskelumme ohella. Emme olisi voineet etukäteen tietää haastateltavien määrää, minkä koimme ongelmallisena.

Saimme pienen määrän vastauksia. Laadulliseen tiedonkeruulomakkeeseen vastaaminen vaatii aikaa ja aiheeseen paneutumista, minkä vuoksi vastaajien määrä mahdollisesti karsiutui. Juuri tämän asian vuoksi voidaan olettaa, että tiedonkeruulomakkeeseen vastanneet olivat motivoituneita ja asiasta kiinnostuneita. Vastausaika olisi voinut olla lyhyempi ensimmäisten

tiedonkeruulomakkeiden jaon jälkeen, koska pitkä vastausaika voi aiheuttaa sen, että vastausten lähettäminen saattaa unohtua.

Tiedonkeruulomakkeen apukysymykset olisi voinut jättää pois, jolloin ne eivät olisi ohjanneet vanhempia vastaamisessa. Tiesimme sellaisen riskin olevan olemassa, että vanhemmat vastaavat ainoastaan apukysymyksiin eivätkä laajenna pohdintojaan valmiiden kysymysten ulkopuolelle. Päädyimme kuitenkin käyttämään apukysymyksiä, koska niiden tarkoitus oli tukea ja helpottaa vanhempia vastaamisessa. Halusimme varmistaa, että vanhemmat ymmärtävät pääkysymyksen sisällön. Apukysymyksiä olisi voinut olla hieman vähemmän, jolloin vanhemmat olisivat itse voineet pohtia vastauksiaan laajemmin. Apukysymyksen tekoon olisi pitänyt paneutua vielä enemmän. Niitä olisi pitänyt pohtia vielä tarkemmin sekä kriittisemmin, jotta olisimme voineet havaita kysymysten muotoilun tarpeen. Käytimme paljon suoria kysymyksiä, jotka mahdollistivat kyllä- tai ei -vastaukset. Tutkimuksen kannalta hyödyllisempiä kysymyksiä olisivat olleet epäsuorat kysymykset, jolloin vastaukset olisivat olleet kattavampia ja monipuolisempia. Tiedonkeruulomake oli selkeä ja johdonmukainen. Vanhemmille osoitetussa saatekirjeessä mielestämme motivoimme vanhempia sopivasti. Pohdimme, että kolme pääkysymystä oli sopiva määrä, koska ajattelimme sen osaltaan houkuttelevan vastaamaan, kun kysymyksiä ei ole liian paljon ja kuitenkin ne kattoivat tutkimusongelmat.

Pohdimme, että joitakin mahdollisia muita syitä pieneen vastaajamäärään voisi olla vastaajakriteerien puutteellinen täyttyminen, tiedonkeruulomakkeiden jakamatta jääminen tai vastausten katoaminen postissa. Terveystieteiden saatekirjeessä annoimme mielestämme selkeät ja mielenkiintoa herättävät ohjeet vastaajien valintaan. Varmasti olisi ollut hyvä käydä henkilökohtaisesti motivoimassa terveydenhoitajia yhteistyöhön ja kertomassa heille opinnäytetyöstämme. Vielä parempi vaihtoehto olisi ehkä ollut, että tiedonkeruulomakkeet olisi toimitettu vain yhdelle yhteistyöhenkilölle, joka olisi jakanut tiedonkeruulomakkeet vanhemmille. Tämä olisi johtanut siihen, että tiedonkeruulomakkeita olisi jaettu vain yhdessä neuvolassa, jolloin vanhempien tunnistamattomuus olisi kärsinyt. Opinnäytetyön tutkimustuloksia ei voida yleistää, mutta niitä voidaan hyödyntää perhehoitotyössä.

9.6 Jatkotutkimushaasteet

Opinnäytetyömme tutkimus kohdistui vanhempien kokemuksiin omasta vanhemmuudestaan ja tutkimusta voisi jatkaa selvittämällä sitä, kuinka vanhempien kokemukset poikkeavat siitä mitä he ovat vanhemmuudelta odottaneet. Onko toteutuneessa vanhemmuudessa ollut jotain suuria yllätyksiä, joita ei ole osannut ennalta odottaa? Olisi myös mielenkiintoista tietää kuinka hyvä vanhemmuus on käsitetty eri aikakausina ja kuinka se poikkeaa nykyajan käsityksistä. Jatkossa olisi hyvä selvittää miten kotihoitoa voitaisiin tukea paremmin. Tutkia voisi myös kuinka työn ja perhe-elämän pystyisi yhteensovittamaan tulevaisuudessa joustavammin. Vanhemmuutta on tärkeää tutkia perhehoitotyön kehittämiseksi. Perhehoitotyön kehittyminen edistää perheiden hyvinvointia.

LÄHTEET

- Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Helsinki: Oy Yliopistokustannus University Press Finland.
- Anttila, R., Eronen, S., Kallio, M., Kanninen, K., Kauppinen, L., Paavilainen, P. & Salo, S. 2005. Persoona 2: Kehityopsykologia. 3.uud.painos. Helsinki: Edita.
- Becker Hentz, P. 2007. Case study: The method. Teoksessa: P.L. Munhall (toim.) Nursing research: A qualitative perspective. 4.painos. Lontoo: Jones and Bartlett Publishers, Inc., 349-358.
- Broberg, A., Almqvist, K. & Tjus, T. 2005. Kliininen lapsipsykologia. Bergroth, R. (suom.) Helsinki: Edita.
- Cavanagh, S. 1997. Content analysis: Concepts, methods and applications. Nurse researcher (4), 5-16.
- Davis, H. 2003. Miten tukea sairaan tai vammaisen lapsen vanhempia? Suomen-taja Otso Turunen. Helsinki: Suomen sairaanhoitajaliitto ry.
- Eirola, R. 2003. Lapsiperheiden elämänhallintavalmiudet: Perheohjauksen arviointi. Kuopio: Kuopion yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Hoitotieteen laitos. Väitöskirja.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.
- Hakulinen-Viitanen, T. & Pelkonen, M. 2005. Lapsiperheiden voimavarojen tunnistaminen voimavaralomakkeiden avulla. Sairaanhoitaja 78 (3), 16-19.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 13.-14. osin uud.painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvoloissa. 2008. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:24.
- Ivanoff, P., Risku, A., Kitinoja, H., Vuori, A. & Palo, R. 2006. Hoidatko minua?: Lapsen, nuoren ja perheen hoitotyö. 3.uud.painos. Helsinki: WSOY.
- Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) 2001. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki: WSOY.
- Jurvelin, T., Kyngäs, H. & Backman, K. 2005. Pitkäaikaisesti sairaiden lasten vanhempien selviytymisvaatimuksia. Hoitotiede 17 (1), 35-42.
- Jurvelin, T., Kyngäs, H. & Backman, K. 2006. Pitkäaikaisesti sairaiden lasten vanhempien selviytyminen. Tutkiva hoitotyö 4 (3), 18-22.

- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi: Perhetyön arkea. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Järvinen, R., Åstedt- Kurki, P., Tarkka, M-T. & Paavilainen, E. 2000. Helpotusta pienten lasten perheiden arkeen: Kokemuksia lastenneuvolan vanhempainryhmistä. *Hoitotiede* 12 (5), 270-280.
- Kekkonen, M., Aavaluoma, S. & Rautiainen, M. 2006. Vanhemmuuden monet roolit. *Suomen Lääkärilehti* 61 (8), 847-851.
- Kinnunen, U., Malinen, K. & Laitinen, K. 2009. Työn ja perheen yhteensovittaminen: Perheiden kokemuksia ja ratkaisuja. Teoksessa: A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä (toim.) *Perhe-elämän paletti: Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa*. Jyväskylä: PS-kustannus, 125-147.
- Kivijärvi, S., Rönkä, A. & Hyväluoma, J. 2009. Vanhemmuus arjessa: neuvottelua, hässäköitä ja hassuttelua. Teoksessa: A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä (toim.) *Perhe-elämän paletti: Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa*. Jyväskylä: PS-kustannus, 47-68.
- Kiviniemi, K., 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. 2.painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 70-85.
- Kristeri, I., Lehto, M., Koponen, T., Koponen, J., Lipsanen, U. & Valkama, E. 1999. *Näe minut: Vanhemmuus ja lapsen kohtaaminen*. Helsinki: Karas-Sana Oy.
- Kyngäs, H. & Vanhanen, L. 1999. Sisällön analyysi. *Hoitotiede* 11 (1), 3-12.
- Laes, T. 2005. Tunteet - kasvatuksen vaikea asia? Teoksessa: P. Salminen (toim.) *Yhdessä kasvattamaan*. Keuruu: PS-kustannus, 31-36.
- Lammi-Taskula, J. & Bardy, M. 2009. Vanhemmuuden ilot ja murheet. Teoksessa: J. Lammi-Taskula, S. Karvonen & S. Ahlström (toim.) *Lapsiperheiden hyvinvointi 2009*. [verkkajulkaisu]. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos, 60-67. [viitattu 12.9.2009]. Saatavana: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/0e6f5676-9ccf-4490-8496-45c7b3acce5f>
- Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2009. Työ, perhe ja hyvinvointi. Teoksessa: J. Lammi-Taskula, S. Karvonen & S. Ahlström (toim.) *Lapsiperheiden hyvinvointi 2009*. [verkkajulkaisu]. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos, 38-47. [viitattu 12.9.2009]. Saatavana: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/0e6f5676-9ccf-4490-8496-45c7b3acce5f>
- Lampinen, M., Åstedt-Kurki, P. & Tarkka, M-T. 2000. Hoitajien antama tuki leikkikäisen vanhemmille sairaalassa. *Hoitotiede* 12 (4), 195-203.

- Lastenneuvola lapsiperheiden tukena: Opas työntekijöille. 2004. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14.
- Latvala, E. & Vanhanen-Nuutinen, L. 2001. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: Sisällönanalyysi. Teoksessa: S. Janhonen & M. Nikkonen (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki: WSOY, 21-43.
- Leinonen, J. 2004. Vanhemmuus lapsen kasvu ympäristön osana. *Psykologia* (3), 176-195.
- Malinen, K. & Rönkä, A. 2009. Mihin aika riittää? Teoksessa: A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti: Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 179-202.
- Malinen, K. & Sevón, E. 2009. Parisuhteen hoitaminen: Suhteiden arkea vai irtiottoja arjesta? Teoksessa: A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti: Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 149-176.
- Malinen, K., Sevón, E. & Kinnunen, U. 2006. Työssäkäyvien pienten lasten äitien ja isien kokemukset vanhemmuudesta. *Psykologia* (5), 345-360.
- Malinen, V. & Kumpula, S. 2005. Terve ja toimiva parisuhde –vanhemmuuden kivijalka. Teoksessa: J. Syrjälä (toim.) Vahva vanhemmuus –Paras tuki nuoren kasvuun. Väestöliitto. Helsinki: VL-Markkinointi Oy, 43-49.
- Marttunen, M. 2005. Päivitetty 24.11.2006. Riittävän hyvä vanhemmuus. [verkkójulkaisu]. Kansanterveyslaitos. [viitattu 5.11.2008]. Saatavana: http://www.ktl.fi/portal/suomi/julkaisut/kansanterveyslehti/lehdet_2005/9_2005/riittavan_hyva_vanhemmuus
- Mesiäislehto-Soukka, H. 2005. Perheenlisäys isien kokemana – fenomenologinen tutkimus. [verkkójulkaisu]. Oulu: Oulu University Press. Lääketieteellinen tiedekunta, Hoitotiede. Väitöskirja. [viitattu 12.9.2009]. Saatavana: <http://herkules.oulu.fi/isbn9514277260/>
- Metsäpelto, R-L. 2004. Lastenkasvatus ja sen yhteys vanhemman persoonallisuuden piirteisiin. *Psykologia* (3), 244-248.
- Nätkin, R. & Vuori, J. 2007. Perhetyön tieto ja kritiikki: Johdanto perhetyön muuttuvaan kenttään. Teoksessa: J. Vuori & R. Nätkin (toim.) Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino, 7-38.
- Paajanen, P. 2003. Parisuhde koetuksella: Käsityksiä parisuhteesta ja sen purkautumisesta. Perhebarometri 2003. Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitoksen katsauksia E 17/2003.

- Paajanen, P. 2005. Eri teitä vanhemmuuteen: Kaksikymppisenä ja kolmekymppisenä lapsen saaneiden näkemyksiä perheellistymisestä ja vanhemmuudesta. Perhebarometri 2005. [verkkojulkaisu]. Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitoksen katsauksia E 21/2005. [viitattu 12.9.2009]. Saatavana: http://www.vaestoliitto.fi/mp/db/file_library/x/IMG/89533/file/Perhebaro2005.pdf
- Paajanen, P. 2006. Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoiva-isä: Alle 3-vuotiaiden esikoululasten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. Perhebarometri 2006. Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitoksen katsauksia E 24/2006.
- Paajanen, P. 2007. Mikä on minun perheeni?: Suomalaisten käsityksiä perheestä vuosilta 2007 ja 1997. Perhebarometri 2007. [verkkojulkaisu]. Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitoksen katsauksia E 30/2007. [viitattu 12.9.2009]. Saatavana: http://www.vaestoliitto.fi/mp/db/file_library/x/IMG/95985/file/Perhebarometri_07.pdf
- Pelkonen, M. & Hakulinen, T. 2002. Voimavaroja vahvistava malli perhehoitotyöhön. *Hoitotiede* 14 (5), 202-212.
- Piensoho, T. 2006. Perheestä voimaa työhön – työstä voimaa kotiin: Työssäkäyvien kokemuksia työn ja perheen tasapainosta. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Poikonen, P-L. & Lehtipää, R. 2009. Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehtävä: Kasvatuskumppanuus perheen voimavarana. Teoksessa: A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä (toim.) *Perhe-elämän paletti: Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä: Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Puotiniemi, T. & Kyngäs H. 2000. Psykiatrisessa osastohoidossa olevien lasten vanhemmat: Selviytymiseen vaikuttavat tekijät. *Sairaanhoitaja* 73 (5), 27-29.
- Puotiniemi, T., Kyngäs, H. & Nikkonen, M. 2000. Psykiatrisessa osastohoidossa olevien lasten vanhempien selviytymisvaatimukset ja –keinot. *Hoitotiede* 12 (6), 282-290.
- Puura, K. & Kaila, M. 2000. Lapsi, perhe ja lapsen allerginen sairaus. *Suomen Lääkärilehti* 55 (46), 4737-4739.
- Ranta, T., Paavilainen, E. & Tarkka, M-T. 2003. Perhehoitotyön toteutuminen lastenpsykiatrisella osastolla ja perheen elämäntilanne. *Hoitotiede* 15 (5), 214-222.
- Rönkä, A., Malinen, K., Sevón, E., Kinnunen, U., Poikonen, P-L. & Lämsä, T. 2009. Arki elämänalueiden leikkauspisteessä: Johtopäätökset ja

- ehdotuksia perheiden arjen tukemiseksi. Teoksessa: A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti: Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 273-295.
- Saisto, T., Salmela-Aro, K., Nurmi, J-E. & Halmesmäki, E. 2004. Vanhemmuuteen liittyvän stressin taustatekijöitä 2-3-vuotiaan lapsen vanhemmilla. *Psykologia* (3), 222-233.
- Salmi, M., Sauli, H. & Lammi-Taskula, J. 2009. Lapsiperheiden toimeentulo. Teoksessa: J. Lammi-Taskula, S. Karvonen & S. Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. [verkkójulkaisu]. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 78-92. [viitattu 12.9.2009]. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/0e6f5676-9ccf-4490-8496-45c7b3acce5f>
- Santahuhta, U., Åstedt-Kurki, P. & Paavilainen, E. 2001. Perhekeskeisen hoitotyön kehittyminen lasten hoitotyössä – analyysi kolmesta oppikirjasta. *Hoitotiede* 13 (6), 290-300.
- Sinkkonen, J. 1998. Yhdessä isän kanssa. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY.
- Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Juva: WSOY.
- Seppälä, N. 2000. Yhteisellä lapsen parhaaksi: Vanhempien ja ammattikasvattajien näkemyksiä lasten kasvatuksesta. *Perhebarometri 2000*. Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitoksen katsauksia E 9/2000.
- Taskinen, S. 2007. Lastensuojelulaki (417/2007): Soveltamisopas. Vaajakoski: Stakes.
- Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue: Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vanhemmuuden voimavarat muuttuneessa elämäntilanteessa. 1.6.2004. [verkkójulkaisu]. Sosiaali- ja terveysministeriö. [viitattu 25.2.2009]. Saatavissa:http://www.terveysportti.fi/terveysportti/ekirjat.NaytaArtikkeli?p_artikkeli=lno00033
- Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Veijola, A. 2004a. Matkalla moniammatilliseen perhetyöhön – lasten kuntoutuksen kehittäminen toimintatutkimuksen avulla. Oulu: Oulu University Press. Lääketieteellinen tiedekunta, Hoitotieteen ja terveyshallinnon laitos, Kansanterveystieteen ja yleislääketieteen laitos. Väitöskirja.

- Veijola, A. 2004b. Moniammatillinen perhetyö edellyttää keskustelevaa toimintakulttuuria. *Fysioterapia* (8), 4-8.
- Viljamaa, M-L. 2003. Neuvola tänään ja huomenna: Vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki. [verkkojulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja. [viitattu 12.9.2009]. Saatavana: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/13356>
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vuori-Kemilä, A., Lindroos, S., Nevala, S. & Virtanen, J. 2005. Ihmisen hyvä: Etiikka lähihoitotyössä. Helsinki: WSOY.
- Wahlberg, K-E. 2005. Lapsi vanhemmuutta kasvattamassa. Teoksessa: J. Syrjälä (toim.) *Vahva vanhemmuus –paras tuki nuoren kasvuun*. Väestöliitto. Helsinki: VL-Markkinointi Oy. 81-87.
- Åstedt-Kurki, P., Jussila, A-L., Koponen, L., Lehto, P., Maijala, H., Paavilainen, R. & Potinkara, H. 2008. Kohti perheen hyvää hoitamista. Helsinki: WSOY.
- Åstedt-Kurki, P. & Paunonen, M. 1999. Perhehoitotieteen tulevaisuuden näkymiä. *Hoitotiede* 11 (6), 340-345.

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje terveydenhoitajille.

Seinäjoki 23.02.2009

Hyvä terveydenhoitaja,

olemme kolme sairaanhoitajaopiskelijaa Seinäjoen ammattikorkeakoulusta sosiaali- ja terveystieteiden yksiköstä. Teemme opinnäytetyön 1-3-vuotiaiden lasten vanhempien vanhemmuuden haasteista ja voimavaroista. Opinnäytetyön yhtenä osana on kerätä tietoa vanhempien kokemuksista oheisen haastattelulomakkeen avulla. Nämä haastattelulomakkeet ovat teidän terveydenhoitajien jaettavina. Oheinen palautuskirjekuori sisältää saatekirjeen ja haastattelulomakkeen vanhemmille vastaus- ja palautusohjeineen. Lomakkeita jaetaan useassa lastenneuvolassa Seinäjoella, yhteensä kymmenen kappaletta. Haastattelulomakkeiden pienen määrän vuoksi on erittäin tärkeää, että noudatatte seuraavia valintakriteereitä vastaajia valitessanne.

Valintakriteereitä ovat:

- Lapsi on 1-3-vuotias.
- Lapsi on perheen ensimmäinen.
- Lapsi on perheen ainoa lapsi.
- Vanhemmat ovat lapsen biologiset vanhemmat, jotka elävät avo- tai avioliitossa keskenään.
- Vanhemmat ovat motivoituneita ja halukkaita vastaamaan.

Opinnäytetyö valmistuu syksyllä 2009. Tiedon opinnäytetyön saatavuudesta löydätte oman neuvolanne ilmoitustaululta.

Kiitos yhteistyöstä!
Hyvää kevään jatkoa!

Ystävällisin terveisin sairaanhoitajaopiskelijat
Janna Takala, Sanna Katajamäki, Niina Renkola

23.02.2009

Hyvät vanhemmat,

olemme kolme sairaanhoitajaopiskelijaa Seinäjoen ammattikorkeakoulusta sosiaali- ja terveystieteiden yksiköstä. Teemme opinnäytetyön 1-3-vuotiaiden lasten vanhempien vanhemmuuden haasteista ja voimavaroista. Opinnäytetyön yhtenä osana on kerätä tietoa vanhempien kokemuksista oheisen haastattelulomakkeen avulla. Tutkimus on luottamuksellinen eikä yksittäisiä vastaajia voida tunnistaa vastausten perusteella. Haastattelulomakkeita jaetaan useita eri neuvoloiden välityksellä Seinäjoella. Tutkimustulokset tulevat terveydenhoitajien ja muiden terveydenhuollon ammattilaisten käyttöön ja lopulta auttamaan vanhemmuuden tukemista neuvoloiden taholta.

Pyydämme, että te, äiti ja isä, vastaatte oheisiin kysymyksiin yhdessä ilman kiirettä. Kyseessä ovat teidän kokemuksenne ja tärkeää on, että vastaatte oman näemyksenne mukaisesti. Vastausten pituus on rajoittamaton. Vastaukset tulee postittaa oheisessa postimerkillä varustetussa kirjekuoressa 27.03.2009 mennessä.

Opinnäytetyö valmistuu syksyllä 2009. Tiedon siitä, mistä opinnäytetyö on saatavilla, löydätte oman neuvolanne ilmoitustaululta. Teidän vastauksenne ovat meille erittäin tärkeitä ja olette tutkimuksessamme avainasemassa. Arvostamme osallistumistanne tutkimukseemme.

Kiitos!

Hyvää kevään jatkoa!

Sanna Katajamäki

Niina Renkola

Janna Takala

Nyt kun lapsenne on 1-3-vuotias leikki-ikäinen ja vauvaikä on hiljalleen väistymässä, niin olette saattaneet huomioida kuinka lapsen kasvu ja kehitys tuo mukanaan uudenlaisia asioita vanhemmuuteen. Vanhemmuus on antoisaa ja jatkuvasti kehittyvää. Pyydämme teitä pohtimaan tämän hetkistä vanhemmuuttanne alla olevien kysymyksien avulla.

Kysymykset:

1) Millaista on mielestänne hyvä vanhemmuus?

Esimerkiksi: Millaisia ominaisuuksia ja luonteenpiirteitä vanhemmilla on hyvä olla? Riittääkö lapsen perustarpeista (ravinto, hygienia, pukeutuminen) huolehtiminen? Tuleeko lapselle asettaa rajoja? Millaisia asioita korostatte lapsenne kasvatuksessa?

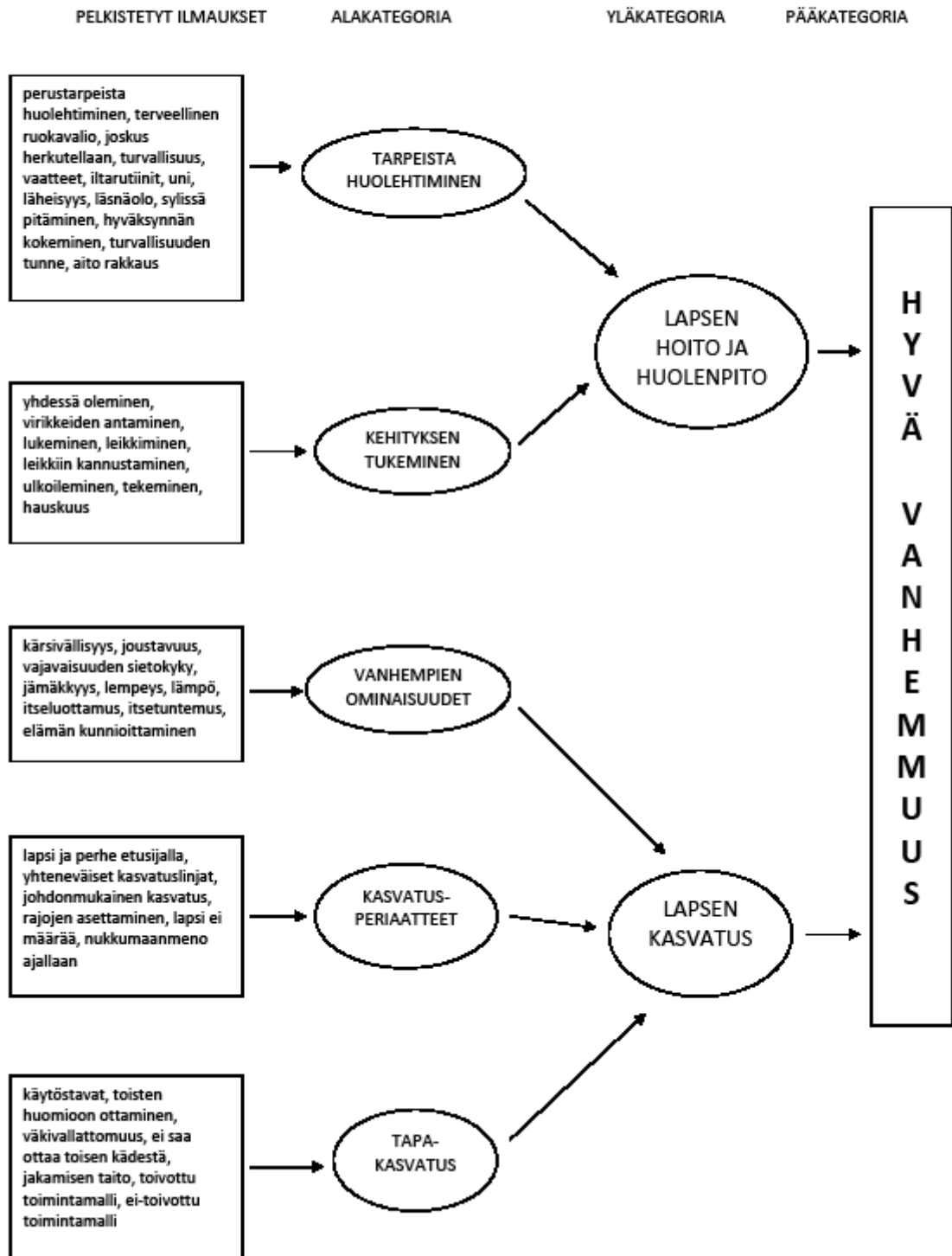
2) Mitä haasteita koette olevan vanhemmuudessanne?

Esimerkiksi: Onko perheen ja työn yhteen sovittaminen haastavaa? Onko perustarpeista huolehtiminen haastavaa? Millaisissa asioissa olette mahdollisesti kääntyneet neuvolan tai jonkin muun ulkopuolisen tahon puoleen? Oletteko kohdanneet vanhempina joitain mahdollisesti odottamattomia tunteita? Vaaditaanko yhteiskunnassamme vanhemmilta liikaa?

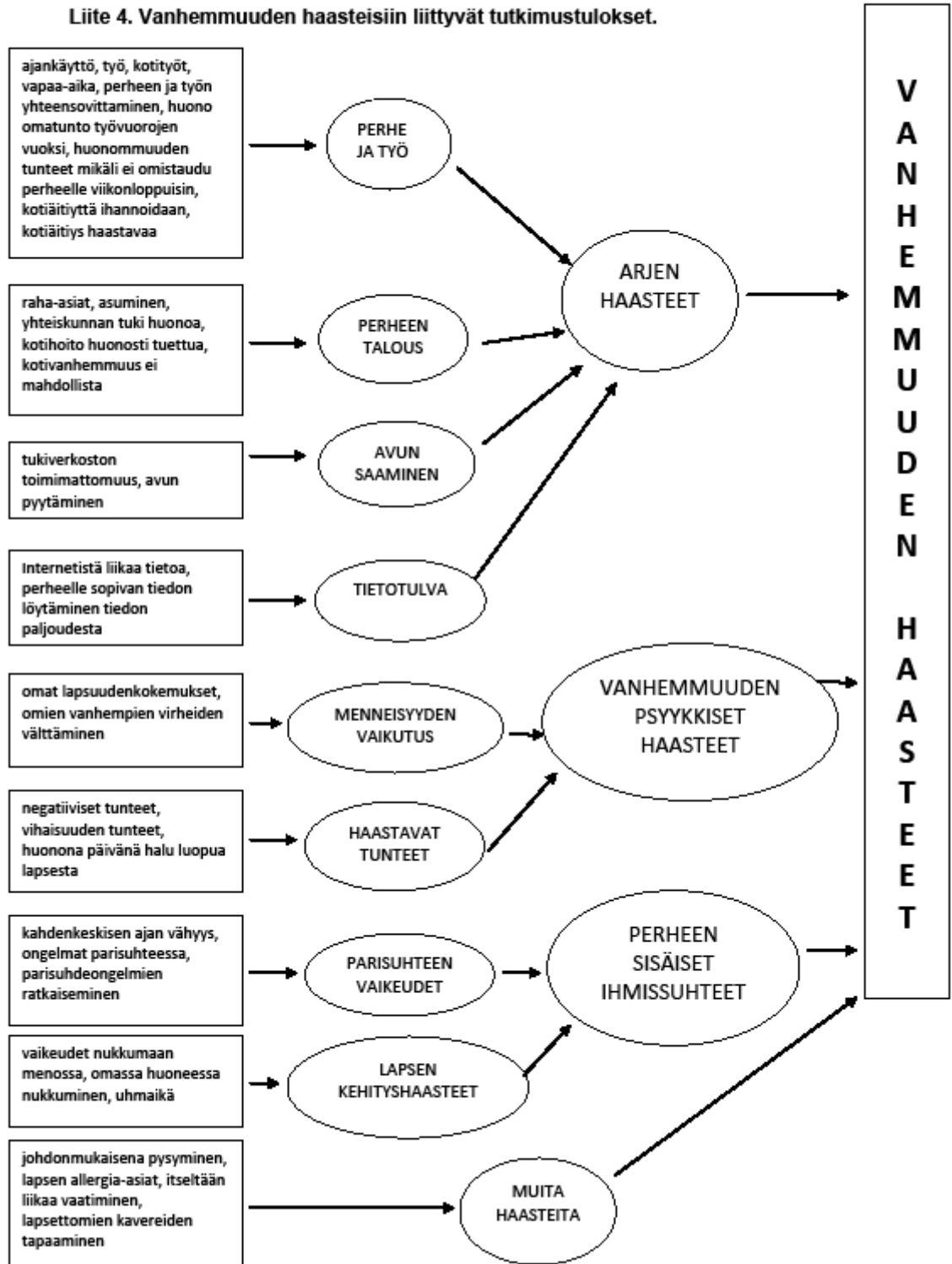
3) Mitä voimavaroja koette olevan vanhemmuudessanne?

Esimerkiksi: Oletteko saaneet onnistumisen kokemuksia? Oletteko saaneet halutessanne tukea vanhemmuuteenne liittyviin kysymyksiin? Onko teillä halutessanne mahdollisuutta järjestää omaa aikaa? Millainen tukiverkosto teillä on? Koetteko saaneenne tarpeeksi tietoa vanhemmuuteen liittyvistä asioista? Tukeeko yhteiskunta vanhemmuutta?

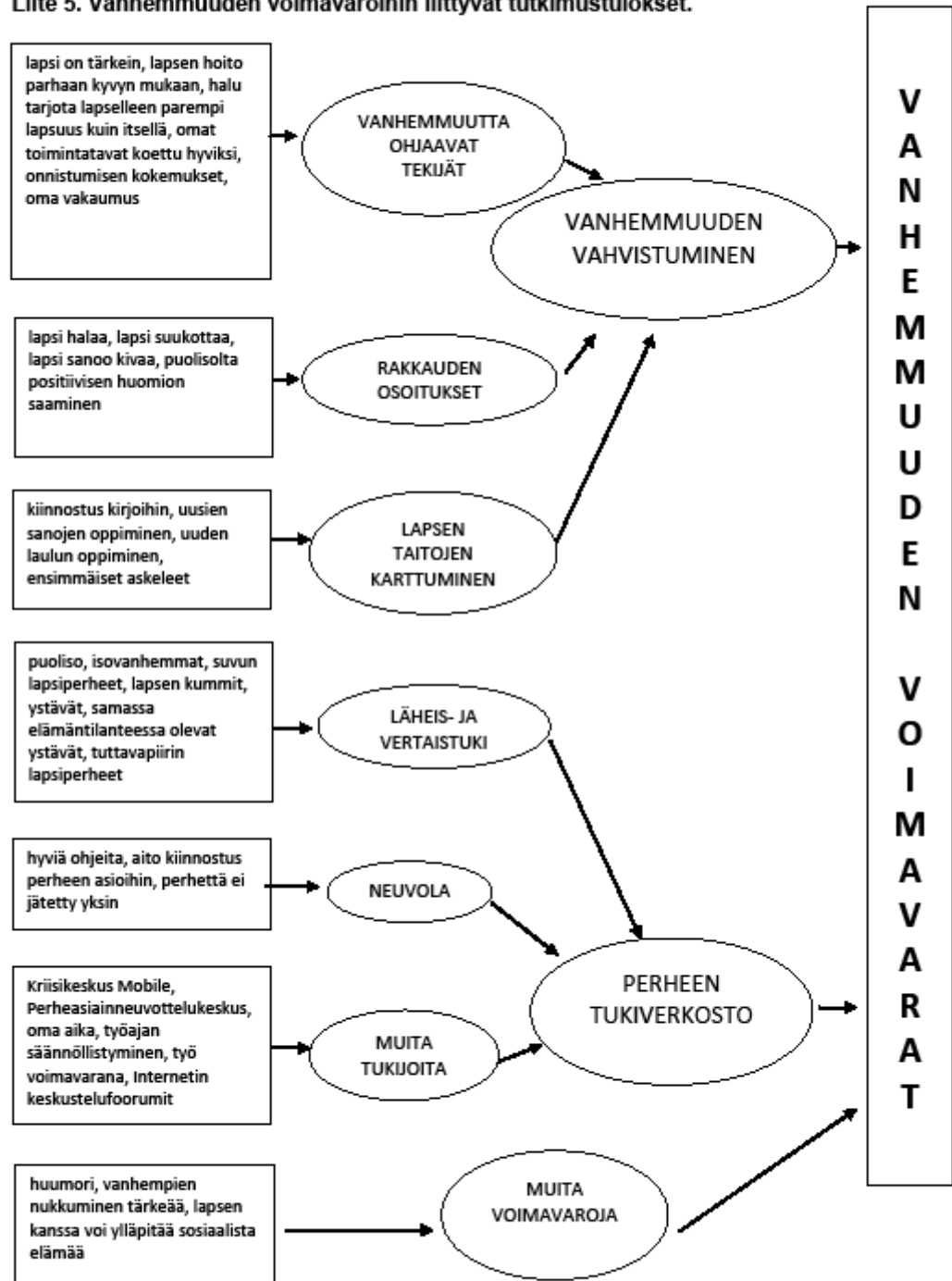
Liite 3. Hyvään vanhemmuuteen liittyvät tutkimustulokset.



Liite 4. Vanhemmuuden haasteisiin liittyvät tutkimustulokset.



Liite 5. Vanhemmuuden voimavaroihin liittyvät tutkimustulokset.



Liite 6. Tutkimuslupa-anomus.

(Tutkimuslupa-anomus jätetty pois yksityistietojen vuoksi.)